

Mellom bekymring og tvang – et studiehefte

Dialog med etniske minoritetsforeldre om oppdragervold
Metoder for barneverntjenesten

Utviklet av van der Weele AS i samarbeid med Redd Barna med midler fra Ekstra Stiftelsen.
Judith van der Weele, psykologspesialist

Takk til

ExtraStiftelsen

Redd Barna

Hallingdal barneverntjeneste

Drammen barneverntjeneste

Linkarbeiderne i Minority Consult

Jon Nicholas

Familieterapeut Atnaf Kreabab Berhanu

African Cultural Awareness, Elvis Chi Nwosu

Teamet i Vanderweele as

Heidrun Aakerman

Cecilie Kolflaath Larsen

Paal Rasmussen

Elma Smajic

Innhold

Innledning.....	5
Nyansering av vold	8
Ubevisst bruk av vold i oppdragelse	9
Kategori 3 - Emosjonelt dysregulerte foreldre – traumatiske erfaringer – å være i krise	11
Systematisk familieterror.....	12
Alvorlige og skadelige former for vold:.....	14
Mindre alvorlige og skadelige former for vold:	14
Hvordan kan man vurdere hvor alvorlig skadevirkningen av vold er?	14
Gode spørsmål i vurderingsfasen:	15
Vold og kultur	16
Les Minoritetsetniske barn og unge og vold i hjemmet. Utsatthet og sosialfaglig arbeid	16
Vold begrunnet i ansvarlig oppdragelse	16
Kapittel to – Utvikling av dialog – finn felles grunn	18
Relasjonsbygging – vårt ansvar.....	18
Hva er oppdragerpraksisens hensikt?	20
Oppdrageshensikt kan være forskjellig.....	20
Skal man si man elsker barnet eller skal man vise det?	21
Kroppsforankret ydmykhet.....	22
Tillit er veien til samarbeid rundt barna - Skal vi samarbeide, da må jeg stole på deg!	23
Kommunikasjonsstiler	25
Eksternalisering i kommunikasjon	25
Internaliserende kommunikasjonsstil.....	26
Utredningsgrep:.....	26
- Utvikling av tiltaksplan	26
Eksternaliserende kommunikasjonsstil:	26
Utredningsgrep:.....	26
Til ettertanke – hva betyr foreldrenes benektning?	27
Klagestøtte.....	27
Lineær eller sirkulær kommunikasjonsstil? Direkte eller indirekte?	28
Utfordringer i dialoger om vold: Er foreldrene sirkulære eller er de benektende?	28
Eksempler på lineære dialoger:.....	28
Gode grep i samtalen for lineære mennesker	29
Eksempler på sirkulær eller indirekte kommunikasjon	29

Tilpasninger til indirekte kommunikasjon	30
Utforskning av alternative hypoteser til bekymringer rundt vold	31
Viktig spørsmål når man skal vurdere barnets reaksjoner etter akutt plassering:.....	31
Kjenn familiens kulturelle bakgrunn.....	33
Kapittel tre - Oppdragerpraksis i krysskulturell kontekst – vurderinger	34
Utredninger skal søke å arbeide hypotese genererende heller enn hypotesebekreftende	35
Forskningsressurser	35
Falske negative – overgrep som oversees	37
Hjelpetiltak – i møte med vold i oppdragelse.....	38
Generell rådgivning	38
Linkarbeidere i barnevernet	38
Foreldreveiledningsprogram ICDP.....	40
PMTO Parent Management Training Oregon	41
De utrolige årene - Webster Stratton – de utrolige årene har arbeidet med tilrettelegging av opplæring for minoritetsgrupper.....	42
Circle of Security (COS) Om Circle of Security Parenting DVD: COS Parenting består av et manualisert foreldreopplæringsprogram som har som mål å styrke barnets tilknytning, gjennom å:	42
Tiltak i møte med traumerelatert vold	42
Tiltak i møte med terror i oppdragelse.....	43
Avsluttende kommentar	43
Vedlegg 1 – bruk av sosial antropologisk kompetanse i utvikling av gode dialoger	43
Vedlegg 2 - Om filmklippene	50
Copyright og annet bruk:.....	50
Rollespill med kurdisk mor, kommet på legevakten med skader for 3. gang.	50
Samtale med pakistansk kvinne – evaluering av behandling for vold (rollespill ve psykolog Judith van der Weele og psykolog Nadia Ansar)	51
Samtale med engelsk far etter bekymringsmelding	52
Intervju med samisk barnevernskonsulent Aini Einejord	52
Vedlegg 3 - Barneoppdragelse, verdier og barns utvikling.....	54

Innledning

Godt barnevernsfaglig arbeid hvor det er påstander om vold innebærer ofte komplekse vurderinger.

Dette studieheftet med tilhørende filmklipp vil kunne bidra til større nyansering og mer presise intervensjoner i arbeid med familier hvor det foreligger påstand om vold. Hovedfokus i dette heftet er utvikling av dialog hvor man mistenker (oppdrager)vold i minoritetsfamilier. Informasjonsmateriellet er lagt opp slik at man kan gjennomgå det både som selvstudium, og som fagutvikling i team.

I dette heftet vil vi diskutere ulike temaer:

- Hvordan nyansere mellom forskjellige former for vold
- Hvordan utvikle kommunikasjonsferdigheter i utredningssammenheng
 - Hvordan håndtere egne reaksjoner
 - Informasjon om aktuelle tiltak etter vold
- Spesifikke metoder for utvikling av gode dialoger med minoritetsforeldre

Heftet er ikke uttømmende om disse komplekse temaene, men ment som inspirasjon for videre fagutvikling til gode dialoger med foreldre.

Kapittel 1- Samtaler om vold

Hvorfor er vold skadelig?

Politiske aktører og eksperter på barn har i lang tid tydeliggjort alvoret i oppvekst med vold. Det er en menneskerett å vokse opp uten vold. Trygghet er viktig for god psykisk og fysisk helse i voksen alder. I denne forbindelsen understrekes voldens alvor.

- Vold forstyrrer utviklingen av trygge relasjoner. Foreldrenes intensjoner om innordning og respekt kan bli opplevd som frykt.
- Vold undertrykker uønsket adferd, men skaper ikke nødvendigvis erkjennelse.
- Vold kan vekke frykt og frykt hindrer læring.
- Barn kan identifisere seg med voldsutøver og lære voldsutøverens strategier.
- Voldelig kommunikasjon læres bort som løsning.
- Vold kan føre til fysiske og psykiske skader.

Illustrasjonsbilde: "Frykt"

Videre lesning:

<http://atv-stiftelsen.no/upload/2011/04/08/sma-vitner-til-vold.pdf>

<http://atv-stiftelsen.no/upload/2011/04/08/bulleteng-nummer-6-skade.pdf>

<http://traumebevisst.no/barnevern.html>

Les mer om voldens skadevirkninger i kapittel tre i boken "Barn som lever med vold i familie" (2011).

Filmklipp

<https://youtu.be/d1fRKNWkDr8> (engelsk tale med stikkord på metoder) ¹

¹ Filmklippene skal ikke legges ut på åpne soner på internett. Kontakt Vanderweele as dersom du ønsker å bruke filmklipp.

<https://www.youtube.com/watch?v=LnvxEBSOvSA> (tekstet til norsk, uten stikkord på metoder)

Se på hvordan saksbehandler formidler hvorfor vold er skadelig i møte med den engelske arbeidsinnvandreren.

- Mener du dette var en hensiktsmessig fremgangsmåte?

Tips til samtale

En viktig del av barnevernarbeidet er å opplyse familier om hva som er skadelig for barn. Vi vil ofte gi denne informasjonen relativt raskt til foreldre. Behandlerkultur er saksorientert og effektiv. Man kan undervurdere betydningen av behov for relasjon før man kommer med direkte og indirekte kritikk av oppdragerpraksis. Et enkelt grep er å fokusere på ønsket praksis fremfor uønsket praksis.

”Barn hører på foreldre når de opplever god omsorg” istedenfor manglende oppmerksomhet gjør at barn ikke hører på deg”.

Til diskusjon

Hvordan formidler du skadevirkninger av vold til foreldre? Har du forskjellige måter å gå frem på? Kan du beskrive hvordan du går frem som du gjør?

I kursheftet kommer temaet ”hvorfor vold er skadelig” først. Dette handler om profesjonelle helsearbeideres foretrukne kommunikasjonsstil. ”Hvorfor” gir retning og gjør heftet forståelig for helsearbeideren. Mange steder i verden er ”hvorfor”-spørsmålet noe som blir liggende mellom linjene og ikke blir uttalt. Det forblir implisitt kunnskap.

Intensjonen med slagordet ”all vold er vold”, er å trygge barns oppvekst, men denne politiske, rettighetsbaserte intensjonen egner seg ikke for dialog, utredning eller utvikling av tiltak. Med en slik svart/hvit kategorisering blir man for lite utforskende, for moraliserende og for lite nyansert.

Vold kan være svært skadelig og alvorlig. Det er mange faktorer som avgjør hvorvidt erfaringer blir traumatiserende. Ulovlig betyr ikke nødvendigvis skadelig, og skadelig betyr ikke nødvendigvis irreversible konsekvenser. Noe voldelig adferd kan forandres ved informasjon og veiledning, men noen foreldre har sviktende omsorgsevne som ikke kan justeres i takt med barnas behov.

Godt barnevernsfaglig arbeid skal vurdere konteksten for de handlinger barn kan ha vært utsatt for. Nulltoleranse for vold øker sannsynligheten for at det som rapporteres er misforstått, feil eller overdrevet – såkalte ”falske positive”. Stereotypier (”utlending”, ”muslim”) kan være en feilkilde som både fører til bagatellisering av alvorlige forhold og alvorliggjøring av ”lettere vold”. Psykologien i dag er mer opptatt av indre forhold hos omsorgsgivere enn kontekstuelle forhold som trangboddhet, isolasjon og uheldig eller skadelig kulturell praksis.

Til ettertanke

Hvorfor er ”Vi velger å tro på barnet” et uheldig utgangspunkt?

I en utredningsfase, i dialog med foreldre, bør man ha evnen til å arbeide hypotesegenerende. Dette betyr vurdering av barnas forklaringer ut i fra mange perspektiver. Barnevernsfaglig arbeid som tar utgangspunkt i "vi velger å tro på barnet" viser en god intensjon, men er en dårlig metodisk fremgangsmåte. "Å ta barn på alvor" er mer presist.

- Barn kan snakke sant om alvorlige forhold.
- Barn kan benekte grov vold.
- Barn kan lyve om vold.
- Barn kan bli påvirket av spørsmålene vi stiller.
- Vi kan misforstå det barna forteller.
- Vi kan feiltolke informasjon i en sak.
- Forutinntatthet vil kunne hindre utvikling av gode dialoger med foreldrene.

Nyansering av vold

- Vold har en kontekst som gir mening til handlingene.
- Vold har en intensjon.
- Vold fortolkes av mottageren.
- Endringsmulighetene hos voldsutøver er forskjellig avhengig av en rekke faktorer.
- Vold virker forskjellig avhengig av mottakerens helt spesielle sårbarheter og styrker.

I boken "Barn som lever med vold"² lages følgende kategoriseringer av vold i oppdragelse.

1. Intendert omsorgsfull oppdragelse (instrumentell)
2. Tankeløs overføring av skadelige familietradisjoner (impulsiv)
3. Foreldrefrustrasjon som tas ut på barn av emosjonelt dysregulerte foreldre (impulsiv)
4. Systematisk familieterror (impulsiv og instrumentell)

Disse kategoriene sier noe om endringsmuligheter og intervensjoner som kan være nødvendig. Kategoriene vil ikke være beskrivende for den voldsutsattes opplevelse av volden.

Bevisst bruk av vold i oppdragelse

Volden barna beskriver kan handle om lettere og grovere former for vold, forårsaket av foreldre med oppdragerintensjon. Hensikten er å sikre seg at barn ikke gjør ting som er farlig for dem. Man velger

2

Van der Weele, Ansar og Castro (2011) Barn som lever med vold i familien. Møte med foreldre som bruker oppdragervold – erfaringer fra arbeid med minoritetsforeldre. Universitetsforlaget

helt bevisst å avstraffe fysisk for å sikre barnets fremtid. Denne formen for vold skaper ofte misforståelser mellom utreder og foreldre. Utreder bruker systematisk ordet "vold" som foreldrene forstår som "mishandling". Grunnet deres intensjoner nekter de for "vold" (mishandling). Barnevernet oppfatter benektelse da som bekymringsfullt. Barns beskrivelser i dommeravhør vil ofte være vold knyttet til ulydighet.

Eksempel: – mangelfull oppfølging knyttet til guttens funksjonshemning fører til voldsbruk.

Gutten (11) formidler seg om juling med belte fra far. Han har lærevansker, og muligens utviklingsvansker. BUP har utredet familien og har konkludert med behov for veiledning. Grunnet foreldrenes behov for tolk, ser de ikke seg i stand til å ivareta det spesielle behovet barnet har. De ber helsesøster veilede, men veiledningen gitt i første omgang er ikke tilstrekkelig. Det oppstår en hendelse hvor gutten tar kvelertak på lillebror i lek. Far blir redd og sint, og 11-åringen får juling med belte. Far har ikke mottatt veiledning på håndtering av barn som reagerer negativt på konsekvenspedagogisk praksis. Han er ikke kjent med årsaken til guttens feiltolkning av samspill eller hans behov for skjerming fra støy. Barnevernet som plasserer gutten ser utviklingsvansker i kontekst av vold og nedtoner guttens medfødte utfordringer. Beredskapshjemmets praksis med traumebasert omsorg har en god effekt, gutten profitterer på metodene som ligner på autismepedagogikk. Hans bedrede fungering tolkes deretter kun ut i fra hypotesen om trygghet fra vold.

Vold forekommer oftere i møte med barn som har funksjonsnedsettelse. Volden kan være et resultat av manglende tiltak fra det offentlige når familien ber om hjelp. Minoritetsfamilier er særdeles sårbare når det gjelder å få dekket behovet for adekvate veiledningstiltak.

Ubevisst bruk av vold i oppdragelse

Praksis som er normal i en befolkningsgruppe vil vanligvis endres gjennom informasjon og opplæring i alternativer. Det er god prognose og gode muligheter for endring i slike saker. I utredning benytter man seg av sosialantropologisk kompetanse.

Eksempel: tvangsmating

Kvinnen er fra Nigeria og forteller helsesøster stolt hvordan hun kniper barnets nese igjen og tvangsmater. Helsesøster blir bekymret og melder til barnevernet. Praksisen viser seg å være vanlig i hennes oppvekstmiljø og hun har lært tvangsmating fra kvinnene i sin familie. I Nigeria er det kampanjer og helsestasjonsarbeid for å sørge for opphør av denne skadelige formen for vold. Denne praksisen hos kvinnen er ikke forankret i hennes personlighet med tilhørende dårlig omsorgskapasitet. Hun gjør som hun har lært. Informasjon og veiledning vil i mange tilfeller føre til endret praksis.

Eksempel: barneoppdragelse

Kvinnen i denne saken er en ung mor som kommer fra Nigeria til Norge. Hun blir gravid i Norge og flytter inn på et flyktningmottak. På mottaket ser de ansatte en greit fungerende mor, men helsesøster blir bekymret og sender bekymringsmelding til barnevernet. Barnet plasseres i midlertidig fosterhjem kort etter at barnevernet kobles inn.

Kvinnen kommer fra Benin City og tilhører den etniske gruppen edo/bini - en folkegruppe som har mye til felles med den etniske gruppen yoruba, både kulturelt, historisk og geografisk. Begge

folkegrupper bor i Benin City og nærliggende områder. Det er gjort mye forskning på yorubaene, men lite på edoene, jeg måtte derfor hovedsakelig forholde meg til antropologisk forskning på yorubaene og sørvestre del av Nigeria. Denne forskningen viste seg likevel å være svært relevant.

Helsesøsters og barnevernets bekymring:

1. Barnet øker sterkt i vekt over en forholdsvis kort periode. Helsesøster mistenker at barnet ammes for ofte.
2. Barnet har dårlige søvnrutiner og sover bare korte perioder av gangen.
3. Barnet oppfattes som understimulert og mimikkløs. Helsesøster og barnevernet mener det er lite verbal kommunikasjon og blikkontakt mellom mor og barn.
4. Helsesøster er vitne til en hendelse der mor tvangsmater barnet, mor legger gutten bakover, holder for neseborene hans og heller mat inn i munnen hans.

Fakta om amming, søvn, foreldre/barn-kommunikasjon og tvangsmating i sørvestre/sørlige del av Nigeria:

1. Hyppig amming gjennom hele døgnet er svært utbredt i Sørvest-Nigeria. Forskning viser at 1/3 til 1/4 av kvinnene i dette området ammer barnet mellom 16 til 20 ganger på dagtid, og mellom 11 til 15 ganger på nattetid. En så hyppig ammefrekvens kan føre til sterk vektøkning, noe som kan være viktig i et område preget av fattigdom.³
2. Likeledes kan hyppig ammefrekvens selvsagt også medføre korte søvnperioder for barnet.⁴
3. Blant yorubaene forventes det lydighet av barna, de skal sees, men ikke høres, og gjensidig verbal dialog er ikke tillatt. Foreldrene kommuniserer derimot på andre måter, ved å følge med på hva barnet gjør, hvor det er etc. En komparativ studie fra Nigerias naboland Kamerun og Nord-Tyskland, viste at ansikt-til-ansikt interaksjon var svært viktig for tyskerne, mens mødrene fra Vest-Afrika la mer vekt på fysisk kontakt og kroppsstimulering.⁵
4. Blant yorubaene er tvangsmating utført på den ovenfor beskrevne måte den alminneligste formen for mating av spedbarn, i tillegg til at tvangsmating også er dokumentert andre steder i Nigeria og i landområdene rundt. Det forventes av en ansvarlig yorubamor at hun skal tvangsmate barnet på denne måten, og hun lærer opp av slektens eldre kvinner.⁶

³ Odu Bimbola Kemi & Ogunlade Joseph Olurotimi (2012): «Knowledge of Breastfeeding and Fertility of Women in Southwest Nigeria»

⁴ Odu Bimbola Kemi & Ogunlade Joseph Olurotimi (2012): «Knowledge of Breastfeeding and Fertility of Women in Southwest Nigeria»

⁵ H. Keller, S. Voelker & R. D. Yovsi (2005): Conceptions of Parenting in Different Cultural Communities: The Case of West African Nso and Northern German Women). Esther Akinsola (2013): «Cultural Variations in Parenting Styles in the Majority World Evidences from Nigeria and Cameroon»

⁶ Jegede, Ajala, Adejumo & Osunwole (2006): «Forced Feeding Practice in Yoruba Community of Southwestern Nigeria: Evidence from Ethnographic Research», i *The Anthropologist* 8(3)

Kategori 3 - Emosjonelt dysregulerte foreldre – traumatiske erfaringer – å være i krise

Her finner man foreldre som kan ha traumelidelser og andre psykiske lidelser. Her vil man også kunne finne mennesker som har omfattende sosiale utfordringer som trangboddhet, stress knyttet til manglende rettigheter i samfunnet, marginalisering og diskriminering.

Filmklipp

Baltimore mom - https://www.youtube.com/watch?v=Dd_enjA4qMA.

Diskuter morens intensjoner, hennes handlinger og hvordan hennes sønn kan ha oppfattet dette.

Tips til samtale

Tips til samtale med "Baltimore mom"

En god samtale med denne moren ville ha fokusert på:

1. Bekymringer for oppvekstmiljø, diskriminering og rasisme (sosiologisk og historisk kontekst).
2. Bekymringer for sønnen og hans fremtid (mors bekymring).
3. Hennes rolle som mor for ham (hennes rolle og ansvar).
4. Hennes oppdragerferdigheter i denne konteksten (hennes intensjoner).
5. Virkninger av vold.

Til ettertanke

Gå fra kontekst og intensjon til beskrivelse av skadelige handlinger. Dialog utvikles sjeldent gjennom konfrontasjon. Vanligvis vil samtaler gå fra loven, til virkninger, til oppdragerpraksis i familien heller enn fra den store konteksten til mors dilemmaers og utfordringer.

Til ettertanke

Barn i slummen vil kunne oppfatte strenge og autoritære foreldrenes gode intensjoner og disse barn ser kjærlighet fremfor vold i den autoritære oppdragelsen.

Til diskusjon

- Er vold alltid traumatiserende?
- Hvorfor? Hvorfor ikke?

Foreldre som er traumatiserte har behov for anerkjennelse av sine traumatiske erfaringer, stressregulering (avlastning, god nok økonomi til å ha begrenset bekymring, sikkerhet fra vold) og noen ganger behandling. Disse tiltakene vil begrense bruk av vold mot barn.

Videre lesning:

Kolflaath Larsen og van der Weeles artikkel: Helping families from war to peace –
http://sor.rvts.no/filestore/Filarkiv/Dokumenter/Fagstoff/Barnevern/Children_and_Trauma_8.pdf

Til ettertanke

Vold kan opphøre gjennom strukturelle tiltak *uten* direkte veiledning av foreldrene.

Mishandling og terror

I disse familiene vil foreldre trekke seg unna hjelpeapparatet der man undersøker barnets oppvekstvilkår. Her ser man grov og systematisk bruk av kontroll og psykisk vold. Det er en gjennomgripende frykt hos barna. Her vil man kunne finne partnervold og en for stor maktforskjell mellom barn og voksne.

Tiltak:

I disse familiene vil det ofte kreve omfattende trygghetstiltak, inkludert plassering av barn hos andre omsorgsgivere. Endring krever innsikt hos utøverne av vold, og langvarig behandling av både barn og voksne.

Ved mistanke om grov og alvorlig vold vil sikkerhetstiltak komme i forgrunnen, og samarbeid med foreldre komme i bakgrunnen. Barn vil måtte beskyttes når de beskriver grov vold, da dette kan medføre represalier. Disse vurderingene er vanskelige. Dersom vold er mer forankret i oppdragerintensjon, vil dialog og veiledning av foreldrene være viktig. Kartlegging av barnas fungering i skolen og barnehage er god praksis, før man griper inn med sikkerhet som hovedfokus. Barn som fungerer godt sosialt, sover godt, konsentrerer seg og er i rute utviklingsmessig, krever ikke akutt plassering før man får undersøkt saken nærmere.

Vedvarende fare for vold og utrygghet kan medføre en annen virkning på barn enn lettere former for vold som er forankret i oppdragerintensjon.

Til ettertanke

Kartlegging av barnas fungering i skolen og barnehage er god praksis, før man griper inn med sikkerhet som hovedfokus.

Diskusjon

- Hvordan skille mellom grove og lettere former for vold?

Filmklipp

Se på filmklippene og diskuter hvilken type vold det kan være.

- Intervju med engelsk pappa. <https://youtu.be/LnvxEBSOvSA>⁷

Hva taler for grov vold? Hva taler for mindre grov vold?

- Intervju med kurdisk mamma. https://www.youtube.com/watch?v=l36f_YAyhFE⁸

^{7 7} Filmklippene skal ikke legges ut på åpne soner på internett. Kontakt Vanderweele as dersom du ønsker å bruke filmklipp.

Hva taler for grov vold? Hva taler for mindre grov vold?

- Intervju med Baltimore mamma. https://www.youtube.com/watch?v=Dd_enjA4qMA.

Hva taler for grov vold? Hva taler for mindre grov vold?

Alvorlige og skadelige former for vold⁹:

- Sadistisk
- Uforutsigbar
- Grov
- Trusler om skade av andre
- Fysiske skader
- Gir opplevelse av dødsfrykt og frykt for å bli skadet

Mindre alvorlige og skadelige former for vold:

- Forutsigbar
- Lettere, forbigående
- Regulering og trøst etter hendelsen
- Intensjon knyttet til oppdragerpraksis

Hvordan kan man vurdere hvor alvorlig skadevirkningen av vold er?

- Lek og vitalitet er ofte intakte funksjoner ved lettere vold.
- Søvnvansker og mareritt preger oftere barn som lever med grov vold.
- Skvetterespons kan være et tegn på årvåkenhet og frykt
- Mange triggere kan tyde på overaktivering.
- Normal utvikling kan en pekepinn på mindre alvorlig vold. Forsøk å få tak i barnets utviklingshistorikk.
- Gode relasjonelle ferdigheter eller rollereversert pleasing, kontrollerende eller ukritisk? Vær oppmerksom på storfamiliens sosialisering av barn inn i omsorgsoppgaver som mulig forklaring for barnets fungering.

^{8 8} Filmklippene skal ikke legges ut på åpne soner på internett. Kontakt Vanderweele as dersom du ønsker å bruke filmklipp.

⁹ Stikkordsliste utarbeidet av minoritetssakkyndig nettverket, 2015

- Evne til følelse og adferdsregulering. Hvor raskt lar man seg trøste? Kroppslig trygghet og anspenhet overfor foreldre.

Gode spørsmål i vurderingsfasen:

Vold har flere dimensjoner – barnets opplevelse av volden kan oppleves som terror, mens foreldrene oppfatter det som mildere og godt begrunnet bruk av fysisk avstraffelse. Hvor skadelig volden er, vil forankre seg blant annet i barnets opplevelse av volden. Prognose av foreldrenes endringspotensiale henger sammen med intensjonen ved bruk av vold.

Hvor mye reparasjon av relasjon er det etter fysisk avstraffelse? Er det trøst? Avvisning?

Veiledbarhet – frekvens og omfang av volden betyr mye for veiledbarheten.

Barn er forskjellige. Noen trenger andre grensesettingsmåter enn andre. Noen barn trenger mer instrumentell enn emosjonell disiplinering. Det er viktig å avklare om barnet har spesielle utviklingsmessige utfordringer. Barn med autisme, med svak kognitiv fungering kan møtes av en skadelig oppdragerpraksis, som kan endres ved spesial pedagogisk veiledning.

Opprettholdes ideen om at barnet er "slemt", kan det være et dårlig tegn på foreldrenes evne til å justere praksis.

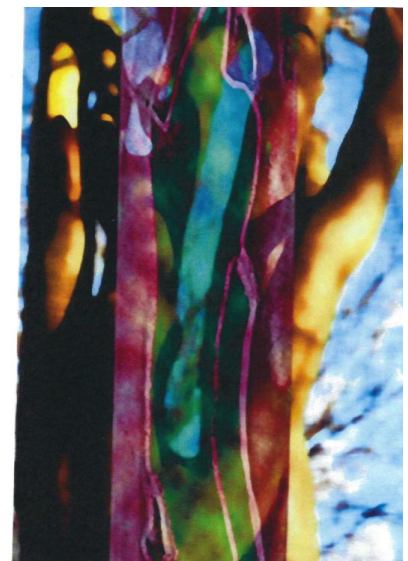
Til ettertanke

Er vurderingen av foreldrenes innlevelsessevne valid? Har du tatt høyde for kulturelle måter man beskriver (gode) relasjoner på?

"Spørsmål og svar"-utredninger er ofte ikke pålitelige i møte med foreldre som har lite skolegang. Disse foreldrene kan ha god omsorgsevne, men mangler ord for å abstrahere og beskrive relasjonen til barnet. Man trenger å se etter non-verbale tegn på mentalisering av barnet heller enn deres evne til å beskrive mentalisering. (les mer om kroppslig basert mentalisering...)¹⁰ Man behøver videre å ha sensitivitet for selvbildeutfordringer hos foreldre med lite skolegang. Handlinger og fortellinger om andre inneholder ofte informasjon om foreldrenes evne til å lese sine barn.

¹⁰ <http://portal.idc.ac.il/he/main/research/pair/documents/shai-fonagy.pdf>

<http://portal.idc.ac.il/en/symposium/hspssp/2012/documents/cshai12.pdf>

Vold og kultur

Menneskers handlinger henger sammen med kulturelle forhold. Vi er ikke kun biologisk forankrede vesener, men hvordan vi organiserer omsorg er et komplekst samspill mellom personlige og samfunnsmessige forhold. All vold har en kulturell forankring. Når man forstår voldens kontekst, vil det gi ideer til intervensjoner. Vi står i fare for å tilskrive vold som er utøvd av foreldre med annen etnisk bakgrunn til å være begrunnet i kultur, mens volden begått av de i vår egen kulturelle kontekst betegnes som avvik hos personen. Når det er personavvik så anbefales individualisert terapi og veiledning. Dersom noe er "kultur" så bruker man gjerne informasjon hvor man deretter forventer endret praksis. "Slik gjør vi det i Norge" - intervensjoner.

«Violence is likely to result from a combination of personal, familial, social, economic and cultural factors and the interrelationship amongst these factors can be difficult to disentangle».

- Pinheiro, 2006

Videre lesning:

NKVTS har gjennomgått studier av minoritetsbarn og deres voldsutsatthet.

Les Minoritetsetniske barn og unge og vold i hjemmet. Utsatthet og sosialfaglig arbeid

Sommerfeldt, M. B., Hauge, M. I., & Øverlien, C. (2014)

<http://www.nkvts.no/biblioteket/Publikasjoner/Minoritetsetniske-barn-og-unge.pdf>

Vold i storfamilie kontekst i boken Over profesjonelle barrierer (2009) Gyldendal skrevet av Jørgensen og van der Weele.

Vår forståelse av voldens dynamikk vil prege dialogen med foreldre. Vi kan være preget av frykt for å gjøre noe galt og bagatellisere forhold som er alvorlige. Vi kan også alvorliggjøre vold som er mindre alvorlig, hvor hjelpetiltak vil være tilstrekkelig for å skape gode nok oppvekstvilkår for barn. Vår usikkerhet eller fastlåste forståelse av hva som er viktige sammenhenger vil prege våre dialoger med foreldre.

Til ettertanke

Når man forstår voldens kontekst, vil det gi ideer til intervensjoner.

Vold begrunnet i ansvarlig oppdragelse

For personer som bruker vold som ansvarlig praksis, vil betegnelse "vold" kunne forstyrre utviklingen av dialog. Hvilke andre beskrivelser kan man bruke? Målsetningen med begrepsnyansering er å kunne fremme dialog, ikke en bagatellisering av alvorlige forhold. Forsøk å variere ordbruk, sett handlingsbeskrivelser i kontekst og tilføy gode intensjoner.

Tenk gjennom bruken av ordet "vold". "Vold" kan oppfattes som mishandling og føre til benektelse av mindre grove former for vold. Bruk heller ord som:

"Når du er streng med barna og slår dem"

"Når du krever respekt og gjør dette fysisk"

"Når du skremmer barna for at de skal være trygge"

"Fysisk avstraffelse"

Tips til samtale

Benevn mulige årsaker til vold:

- Når man har krigsminner blir man sliten...
- Uten søvn mister man fokus
- Redsel gjør det vanskelig å se barna
- Frykt kan tåkelegge tanker
- Å være mor alene... hva skal man gjøre?
- Når du er streng og skremmer barnet slik at den gjør som du vil.
- Når du snakker hardt og bestemt for å få respekt.

Videre lesning:

Straff i ulike kulturer:

<https://www.ntnu.no/documents/10458/19133924/wikansiste.pdf>

Til ettertanke

Vil du ha rett, eller vil du være effektiv? Beth Zemsky, 2015.

Kapittel to – Utvikling av dialog – finn felles grunn

Relasjonsbygging – vårt ansvar

Hva den enkelte av oss forstår som høflig og trygg kommunikasjon vil variere med den kulturelle bakgrunnen vi har. Her skal jeg gjennomgå noen sentrale temaer i utvikling av gode dialoger. De profesjonelle aktørene har et større ansvar enn foreldrene i å lage god rammer for kommunikasjon. Det neste kapittelet handler om ferdigheter man trenger for å kommunisere godt i møte med minoritetsforeldre. Kultur i denne sammenhengen defineres som noe så enkelt som "måten vi gjør ting på her". Denne delen av heftet handler både om forskjellige måter å oppfatte hva god barneoppdragelse er, og hvordan vi kan tilpasse kommunikasjon.

Våre kommunikasjonsformer og våre grunnleggende verdier rundt oppdragelse og barns beste er retningsgivende for hvordan vi forstår verden og håndterer kommunikasjon. I den interkulturelle kommunikasjonsteorien mener man å kunne endre egen kommunikasjonsstil for å fremme bedre samhandling. Profesjonsutdanninger har imidlertid mange kulturspesifikke verdier som bestemmer hva som er god nok omsorg og riktig kommunikasjon.

Den interkulturelt bevisste fagpersonen vil ha en sensitivitet for både likheter og dype forskjeller i forståelse av vår verden. Vi har for eksempel forskjellig forståelse av hvor mye makt vi har og hvordan makt skal kommuniseres. Ydmykhet vises på forskjellig måte, avhengig av vår kulturelle kontekst. Hvordan vanskelige temaer skal håndteres i relasjoner er også avhengig av verdisett.

Barnevernets informasjonshefte - ett eksempel av informasjon "om måten vi gjør ting her"

Informasjonsheftet¹¹ om barnevernet er et eksempel på en vanlig fremgangsmåte i våre møter med minoriteter. Vi forteller helt enkelt "hvordan vi gjør det her". Legg merke til verdiforankringen i sitatet – man tar utgangspunkt i en individualistisk forståelse av familien. Videre er det første som sies premissleverandør.

"I Norge er omsorg og oppdragelse av barn i første rekke foreldrenes ansvar. Men noen ganger kan foreldre trenge hjelp til å ta vare på barnet sitt. Foreldre kan ha behov for hjelp i korte eller lengre perioder fordi de selv er i en vanskelig livssituasjon. De klarer kanskje ikke alene å gi barnet den omsorg og trygghet det har behov for. Da har barnevernet et ansvar for å hjelpe til."

I en samtale vil en slik formidling kunne oppleves som fremmedgjørende tross gode intensjoner. Den vektlegger et rettighetsfokus, har en noe formell tone, men er lite relasjonell og kobler ikke opp mot viktige verdisett som foreldre har.

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnevernet---til-barnets-beste/id87701/>

Eksempel på en alternativ innledning:

”Livet kan være vanskelig for foreldre og barn. Ikke minst når man må oppdra barn i et annet land, gjerne uten tilstrekkelig støtte fra egen familie. Vi mennesker gjør alt for å skape trygge liv for våre barn. I Norge har man på grunn av velferd kunnet etablere støttesystemer for familier som har det vanskelig. Barnevernet skal kunne kompensere for manglende storfamilie. I barnevernet arbeider man for å styrke foreldre i deres omsorgsoppgaver for barn. Dette gjør vi gjennom å gi råd, gjennom økonomiske tiltak og gjennom avlastning, besøkshjem og enkelte ganger gjennom å gi barnet et midlertidig annet bosted. Barnevernet ønsker å spille på lag med foreldre for å sikre en god fremtid barna!”

I et individualistisk verdsett hvor barns selvstendige rettigheter har en sterk stilling, er det lett å overfokuserer på barnet som en selvstendig enhet. Møter du noen med et kollektivistisk verdsett, vil skillet mellom voksen og barn være mindre uttalt. Det vil oppleves unaturlig å se barnas behov uavhengig av egne behov. ”Barnets beste” er et godt eksempel på denne individualiserte forståelse av barnet som uavhengig størrelse.

”Barnet skal ikke være redd” (individualistisk) eller ”det er viktig at alle i familien er trygg” (kollektivistisk). Man kan for eksempel spørre: ”Hva tror du ditt barn trenger?” (individualistisk) eller ”Hva tror dere kan være viktig for at dere skal ha det bra?” (kollektivistisk).

Til ettertanke

Familiefokus fremfor barnefokus gir bedre dialoger med mennesker som har storfamilieverdier. Fokus på familien som enhet vil samtidig omfatte barneperspektivet.

Mange vil kunne være bekymret for at familiefokus kan stå i motsetning til et godt barnefokus. Her har man en god mulighet å utvikle nye interkulturelle ferdigheter. Foreldre som snakker om ”vi” mer enn om ”barnet” kan ha et sterkt barnefokus, men ikke være vant til å formidle seg på den mer individualistiske måten. Ofte er hele livet en prioritering av barnets behov (for eksempel valg om å flykte fra hjemland).

Tips til samtale

Elementer som er verdt å prøve ut i utvikling av gode dialoger:

- Erkjenne livsutfordringer
- Erkjenne felles mål
- Ta utgangspunkt i foreldrenes verdier
- Fokus på det relasjonelle
- Nedtone ”kritikk”

Øvelse

Øv på å skrive en tekst som du vil innlede med når du starter en utredning som vektlegger de fem ovennevnte punktene. Les høyt for hverandre.

Hva er oppdragerpraksisens hensikt?

Den utålmodige og muligens overarbeidede utrederen vil være opptatt av å få avklart spørsmål om vold, og være mindre interessert i hvilken type oppdragerverdier foreldrene har. En god relasjon vil bygges gjennom å forstå foreldrenes oppdragerverdier. Det er viktig å vite at samtalen om sammenhenger ikke betyr bagatellisering av barns opplevelser. Man bygger et grunnlag for samarbeid og forståelse. Det kan også alvorliggjøre forhold rundt barna som krever ytterligere beskyttelsestiltak. Samtaler om handlinger i kontekst er mange steder i verden en forutsetning for en god dialog.

Oppdragelseshensikt kan være forskjellig

”Respeto” er et begrep som brukes av foreldre i spansktalende land hvor man vektlegger høflighet, lydighet og det å være velstelt. Et elsket barn er rent barn, barnet lukter godt og er høflig. I en norsk kontekst kan derimot et elsket barn for noen være et barn som er skittent etter lek og tør være selvhverdende.

”Amae” er et begrep fra Japan som vektlegger behov og relasjon - å leve i avhengighet. Begrepet stammer fra amming. Det er viktig at du opplever å bli mett. Et barn som gråter etter at det har blitt lagt i sengen vil trenge mer oppmerksomhet. Barnet vil ikke oppfattes som kontrollerende. Det er viktig å leve i avhengighet, det gir god psykisk helse.

Amae beskriver barnets forventning om å bli imøtekommet, ”få det man peker på” (indulged), og om gjensidig avhengighet – også dersom deres behov er urimelige.

”In making inappropriate requests and granting such requests, partners communicate that their commitment to one another is unbounded and encompasses what is unreasonable and excessive” (Rothbaum and Kakinuma 2004) .

Sett med norske øyne vil man kunne betegne oppdragerpraksisen som å støtte umodenhet, grenseløshet og bortskjemthet.

Videre lesning:

Du kan lese mer om amae her:

http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=434684&a=3

Skal man si man elsker barnet eller skal man vise det?

Jo mer man legger vekt på autonomi i samfunnet, jo mer vil man adskille barnet psykologisk fra sine omgivelser. Definerer man barnet som en forlengelse av seg selv og sin familie vil man organisere omsorg på en annen måte enn hvor man vektlegger uavhengighet og barnets unike egenskaper. Intens øyekontakt og verbal formidling av kjærlighet er en form for formidling av emosjonell nærhet. For mange skal kjærlighet vises indirekte gjennom handling. Det er måltidene, tilgjengeligheten, og stell som viser kjærlighet.

Selvhevdelse er viktig i kulturelle kontekster som verdsetter autonomi. Autonomi passer der man har små boenheter og kan flytte for seg selv. Dersom man skal leve i avhengighet, i en storfamilie, kanskje med lite fysisk plass, er det lite hensiktsmessig å være for selvhevdende. Man trenger å lære å innordne seg, samarbeide og nedtone egne behov. Pliktetikk har forskjellig betydning i forskjellige familier. Å være en god forelder kan bety at man har barn som hjelper til hjemme, som innordner seg og er høflige. De er godt rustet til et liv videre i storfamilien.

Gode spørsmål til samtale med foreldre:

- Hva er et godt barn?
- Hvordan gjenkjenner man gode foreldre?
- Hva er viktig når man skal passe på barn?
- Hva bekymrer deg når du skal oppdra barna her i Norge? Hva ville bekymret deg dersom de skulle vokse opp i ditt hjemland?

Tips til samtale

Anerkjennelse av verdier kan fortone seg slik:

"Så høflig din datter er" (respeto)

"Du lager mye god mat til barna, det må ta lang tid?" (amae)

"Din sønn er flink til å passe småsøsken" (storfamilieverdier)

"Det er viktig med skolegang" (formanende/oppmuntrende kommunikasjon)

"Så flott hvordan hun sier fra hva hun trenger" (egalitær, autonomi)

En enkel pekepinn på foreldrenes verdisett ligger i om samtalen får energi ved at du anerkjenner et eller flere av ovennevnte verdisett (se også vedlegg om oppdragerverdier).

Til ettertanke

Det krever betydelige mentaliserings ferdigheter hos hjelperen dersom man skal anerkjenne verdier som ikke er ens egne verdier.

Finn felles grunn

I dialog med mennesker er det i en tidlig fase viktig å finne felles grunnverdier. Dette kan gjøres på mange måter. Vi kan med fordel fokusere på felles utfordringer:

- Dilemmaer i å være god nok oppdrager
- Barnas fremtid og våre bekymringer
- Utfordringer vi møter på skole og i barnehage
- Å få fulgt opp barna godt nok
- Samfunnets krav til våre barn
- Sprik mellom vår foreldregenerasjons krav og våre krav
- Utfordringer i å være mor, far, store søster
- Mat

Kroppsforankret ydmykhet

Uma Narayan¹² beskriver hvordan man lett kan komme i en psykologisk maktposisjon der hvor man fordømmer den andres praksis. For å bøte på dette er det hensiktsmessig å tenke igjennom bekymringer man har knyttet til egen skadelig praksis.

Tips til samtale

Før man møter en familie, hvor man mistenker forekomst av vold, kan man tenke igjennom hva som ikke fungerer i ens egen oppdragerpraksis og kjenne denne bekymringen i kroppen. Kjenn at du eier dine bekymringer for oppvekstvilkår til barna i din familie før du hilser på en ny familie. Kroppslig kontakt med egen bekymring kan være med på å regulere en fremtoning preget av makt og åpne for ydmyk dialog.

Eksempler på mulige bekymringer i egen oppdragerpraksis:

- Materialisme
- Tidlig seksuell eksperimentering
- Karakterjag
- Små familieenheter, få å henvende seg til om man har det vanskelig
- Ruseksperimentering
- Lite plikt, mye nytelse

¹² Dislocating Cultures: identities, Traditions and Third World Feminism (Thinking Gender) Paperback, 1997.

Tillit er veien til samarbeid rundt barna - Skal vi samarbeide, da må jeg stole på deg!

Mange mennesker må kjenne at relasjonen er trygg før de kan snakke om vanskelige temaer. Enkelte steder er det en forutsetning for tillit. I industrialiserte samfunn med spesialiserte roller i arbeidslivet vektlegges tillit mindre. Man er for eksempel "barnevernspedagog" og tittelen skal inngi tillit. I en etnisk norsk kontekst vil utdanning og hjelperens rolle ofte bidra til å skape tillit. For mange er rolleforankret tillit ikke tilstrekkelig.

Til diskusjon

Hvor lang tid bruker du på relasjonsbygging? Hvor lang tid tar det før du kommer til poenget? 5 – 10 minutter? En time? To timer?

Å gå raskt frem uten god allianse vil for noen være fornærmende. Det vil kjennes ut som du nedverdiger vedkommende. I relasjoner finnes det spesifikke (kulturelle) kjennetegn på når man kan nærme seg vanskelige tema. Ofte oppleves dette som en god energi, preget av åpenhet og opplevelse av kontakt.

Filmklipp

Se filmklipp om første møte med en kurdisk mamma. I det første klippet bygges relasjon gjennom en vennlig effektiv og rolleforankret dialog.

<https://www.youtube.com/watch?v=IVr21Fcqt78>

I det andre klippet vektlegges relasjon, et mindre effektivt tempo, fysisk nærhet og mat. Drøft din stil slik du møter forskjellige foreldre (flere kommentarer på filmklippene i vedleggene)

https://www.youtube.com/watch?v=l36f_YAyhFE

Vi starter ofte i det tabubelagte, det vanskelige, og forsøker å bygge relasjon med utgangspunkt i fakta. Hos en del familier vil en omvendt rekkefølge være mer hensiktsmessig.

Som utreder kan man kanskje forsøke følgende modell:

1. Samtale om hvem man er som foreldre, ressurser, bragder og intensjoner. Verdier man vil overføre til barna, hva man er stolt av i familiens tradisjoner (1 – 2 timer)
2. Samtale om foreldrenes oppfatning av spørsmålet om vold (1 – 2 timer)
3. Drøfting av egne forståelser, tematisering av vold og utvikling av felles handlingsplan (1 – 2 timer)

Da vil første samtale kunne fortone seg slik etter "small talk"¹³ og felles plattform: "Vi har hørt om noe stress og bekymringer knyttet til barnas situasjon. Det kan handle om misforståelser eller om noe som man trenger hjelp til. Det er viktig for oss å være en ressurs for dere som familie. Vi vil gjerne bli mer kjent med dere. Beklager å være så uhøflig så tidlig i kontakt, men i brev fra skolen står følgende:..."

Man bør unnskyld seg etter å ha lest opp det som står, og spørre om man kan legge det til side inntil videre for å bli bedre kjent. Jo mer familien vektlegger indirekte kommunikasjon jo viktigere er det å unngå en sterk konfronterende stil, samt vektlegge relasjonsbygging.

Til diskusjon

Har vi tid til dette?

Til diskusjon

Første samtale i undersøkelsen handler om gjennomgang av en del lover, rettigheter og plikter. Denne informasjonen bryter med "relasjonsbygging først"-kultur. Hvordan kan man løse dette på en god måte?

Hvordan fungerer kontrollrollen og utrederrollen i samtale med minoritetsfamilier? Når fungerer det godt? Finnes det bedre måter å organisere dette på?

¹³ Se også vedlegg om "small talk"

Kommunikasjonsstiler

Eksternalisering i kommunikasjon

Hvorfor skjer det som skjer? Her får vi med oss grunnleggende læring i oppveksten. Handler det om personlig ansvar, om Gud, om skjebne eller uflaks? Konseptet "endring" er også kulturelt forankret og ikke en universell verdi. Skal vi forandre oss? Eller kommer forandring uten innsikt? Eller skal vi bare la forandringen skje når det skjer? Veiledning kan med fordel ta utgangspunkt i klientens forståelse av endring. Det forutsetter aksept av foreldrenes endringsteorier. Kanskje det ikke er nødvendig å snakke om alt, kanskje handlinger kan ha mer verdi enn ord eller at endring kan være en naturlig prosess uten behov for pedagogiske intervensjoner.

En viktig selvinstruksjon for en veileder: det er mye som skjer parallelt med våre møter. Vi er i et univers sammen, uten nødvendigvis å gripe sammenhenger – endring og bevegelse skjer kanskje uten at det verbaliseres.

Filmklipp

Se evalueringssamtale med en pakistansk kvinne (skuespiller psykolog Nadia Ansar). Barnevernet har hatt et tiltak i møte med vold i familien.

<https://www.youtube.com/watch?v=Tsrof-nAj14> **Start ved 4.27, klipp 3.**

(Se også kommentarene til filmklipp i vedlegget)

”Benektelse” er en sentral del av eksternaliserende kommunikasjonspraksis. Benektelse sees i behandlingskontekst på som noe negativt, noe som må fjernes. Erkjennelse er da det motsatte av benektelse. ”Benektelse” kan handle om viktig og nødvendig arbeid med å opprettholde anseelse. Det kan være systemskapt. Benektelse kan skjule en prosess av erkjennelse som er pågående. Benektelse trenger ikke å stå i veien for endring.

Til ettertanke

Verbal benektelse kan i en kulturell kontekst gå hånd i hånd med endring av voldelig oppdragerpraksis.

Internaliserende kommunikasjonsstil

- Man tillegger årsak – virkning først og fremst til indre forhold. Man tenker at man har kontroll over eget liv og styrer egen utvikling. ”Jeg er min egen (u)lykkes smed.” I dette verdisetet finnes det lite toleranse for motgang. Man ber gjerne om hjelp slik at man kan endre seg selv.

Utredningsgrep:

- Utvikling av tiltaksplan
- Diskusjoner omkring selvbilde
- Granske egne motiver
- Fokus på valg

Eksternaliserende kommunikasjonsstil:

- Man tillegger årsak til bruk av vold til ytre forhold. Man tenker at skjebnen styrer og har en større aksept knyttet til livets gang. Man ber om hjelp til ”å holde ut et vanskelig liv”.

Utredningsgrep:

- Hjelperen fungerer som kraftkilde og gir støtte til klagen
- Foreslår endring av omgivelser/kontekst fremfor indre endringer

- Omfattende eksternalisering av problemet ("unnskyldende")
- Gjensidig unngåelse av å ydmyke hverandre
- Metaforer på endring som kommer uten egen innsats (vinter, vår, elven som renner mot havet)
- Behandling kan være fokusert på **anselesskader** og på **stressreduksjon/somatiske utfordringer**. Den kan være **skjebnefokusert**.¹⁴

Til ettertanke – hva betyr foreldrenes benektning?

"Benektelse" på grunn av faktum i saken. Det kan være en feil forståelse av hva som er bakgrunnen for arr. Det kan være både mer vold og mindre vold. Det kan være ubegrunnet og anonyme meldinger fra storfamilie i konflikt. Systemskapt benektelse er den benektelse grunnet frykt for anmeldelse og etterforskning. Det kan handle om utrederens manglende kompetanse på alliansebygging.

Benektning kan handle om psykologiske forhold hos foreldrene, som vansker med å erkjenne de utfordringer de har. Man kan ha forskjellig begrepsbruk som «vold = mishandling». Det kan være indirekte innrømmelser som ikke fanges opp eller manglende bruk av (gode) tolk. Benektning kan tyde på grov og alvorlig systematisk kontroll og vold. Familien benekter for grov pågående vold. Utsatte driver sikkerhetsarbeid gjennom å trekke tilbake tidligere påstander om vold.

Klagestøtte

Når personen tror skjebnen styrer deres liv, vil det oppleves som regulerende at man møter klagen med støtte. I stedet for optimisme og kartlegging av positive alternativer legger man vekt på å utdype fortvilelsen og avmakt. Man unngår et positivt fokus. Etter en lengre periode med klagestøtte kan man gi anbefalinger til hvordan man kan håndtere livets vanskeligheter. Man gir så gode råd.

¹⁴ Les van der Weeles kapittel om kultursensitiv traumebehandling i Traumebehandling

Komplekse traumelidelser og dissosiasjon Trine Anstorp (red.), Kirsten Benum (red.).for en nærmere beskrivelse av fremgangsmåter.

Filmklipp

Se klippene med kurdisk mamma (flere kommentarer på filmklippene i vedleggene)

<https://www.youtube.com/watch?v=IVr21Fcqt78>

https://www.youtube.com/watch?v=I36f_YAhfE

Her gjentas jevnlig klagestøtte.

Lineær eller sirkulær kommunikasjonsstil? Direkte eller indirekte?

Lineær kommunikasjon bygger på tillit til det verbale og uttalte ordet. Det som sies er det som er sant. Vi frigjøres gjennom ordene. Direkte kommunikasjon har for mange en dyp verdi, det er et tegn på tillit, mot og klare tanker. Man tenker direkte kommunikasjon medfører god psykisk helse.

Verdien i indirekte kommunikasjon handler blant annet om å unngå å ydmyke hverandre. Videre er det en forståelse av verden som kompleks. Erfaringer kan ikke forenkles til noen få poenger og overskrifter. Selve tiden man bruker på å fortelle lange historier viser respekt for alvoret i situasjonen. Problemer er forankret i kontekst og denne må beskrives. Jo vanskeligere temaet er, jo mer naturlig blir det å underkommunisere fokus på selve problemet. Ens forståelse av sannhet, av det som er virkelig, formes av ordenes betydning i ens liv. Muntlige tradisjoner vil oftere vektlegge det non-verbale, det tvetydige og det metaforiske. Svært direkte behandlere vil oppleves som uhøflige og primitive. Svært sirkulære mennesker kan oppfattes av lineære mennesker som dumme, benektende og unngående.

Utfordringer i dialoger om vold:

Er foreldrene sirkulære eller er de benektende?

Som lineær kan man tenke at nå må den andre parten komme til poenget. Nå må de kalle "en spade for en spade". Tilbud om veiledning kan forutsette at foreldrene er lineære og direkte i sin kommunikasjon. Vi har i mindre grad utviklet tilbud til foreldre som er sirkulære.

Eksempler på lineære dialoger:

- Diskusjoner går langs en rett linje, et poeng leder til det neste.
- Eksplisitt konklusjon
- Saklig, rett frem
- Snakke direkte, konfrontere.

Få trollet ut i sola – å snakke ut er helende

Man kan beskrive skogen, gjennom å beskrive noen av trærne.

"Det er viktig for meg at vi holder oss til å snakke om problemet og har en klar retning og agenda for timen".

"Kom til poenget"

"Direkte kommunikasjon skaper tillit"

"Viktig å snakke ut og snakke sant"

Filmklipp

Den engelske pappaen er et eksempel på en person som er lineær

<https://www.youtube.com/watch?v=LnvxEBSOvSA>

Gode grep i samtalen for lineære mennesker

Flippover

Timeplan

Lekser

Stikkord for tema som skal opp i timen

Evaluering av timen

Eksempler på sirkulær eller indirekte kommunikasjon

Diskusjoner går i sirkler, poengene utbroderes, men uttales kanskje aldri. La elefanten være i rommet, gå rundt den.

Man må beskrive "hele skogen" for å være sannferdig.

Bare du har all informasjonen, vil du nok skjønne.

Det er ikke nødvendig å snakke ut om det vi begge vet finnes.

Man sanser hverandre.

Filmklipp

Se filmklipp med samisk barnevernsarbeider (se også kommentarene i vedlegg om filmklippene)

<https://youtu.be/XBSiKNb3Dgc>

Tilpasninger til indirekte kommunikasjon

I utredning av vold må man lytte etter indirekte innrømmelser. Samarbeid vil vises i handlinger mer enn i ord.

Dialogfokus mer på relasjon enn på problem

Relasjonen henger i en tynn tråd, kan lett gå i stykker

Viktig med non-verbal anerkjennelse

Et mettet nærvær – ”jeg ser deg”

Kroppslig mentalisering

Man forestiller seg den andres indre, men snakker ikke om det.

God kontakt viser seg i aktive klienter, som avbryter deg i samtale?

Tid!

Høflighet

Forbered historier som inneholder poenget av det som du ønsker å ha sagt.

Tips til samtale

Hjelperen kan for eksempel ønske å formidle at «Sara tåler ikke å leve med redsel, dere må forandre oppdragerpraksis.» Eksempler på indirekte intervensjoner kan være at man snakker om Saras fremtid, hvordan det er viktig at hun kan konsentrere seg på skolen og at trygghet øker konsentrasjon (ikke si vold ødelegger konsentrasjon) Eller man kan fortelle en historie om hvordan man fikk jernteppe selv, og årsak til dette. Etter historien tar man en pause. Man staver ikke ut hva man mener.

Videre lesning:

Krysskulturelle barn og unge (2013) Lill Salole. Gyldendal

Tværkulturel konfliktmægling (2011) Farwha Nielsen Hans Rietzels forlag

Veien til interkulturell kompetanse (2009) Henrik Bøhn og Magne Dypedahl Fagbokforlaget

Utforskning av alternative hypoteser til bekymringer rundt vold

- Barn kan lyve
- Språklige misforståelser
- Vitnepsykologiske prosesser
- Utviklingsvansker hos barnet
- Et høflig barn eller et kuet barn?
- Uskyldig praksis og ingen skade
- Ureflektert skadelig praksis
- Psykiske lidelser
- Gjennomgripende alvorlige vansker
- Misforståelser og systemskapte vansker

Viktig spørsmål når man skal vurdere barnets reaksjoner etter akutt plassering:

Er barnets reaksjoner et resultat av brudd i trygg tilknytning? Barn som er trygge vil midlertidig kunne vise tegn på desorganisering. Barn må knytte seg til en omsorgsgiver, og velge å forholde seg til omsorgspersoner de ikke kjenner. Barn som har alvorlige erfaringer med vold vil vise tillitsvansker, årvåkenhet og bruke lengre tid på å falle til ro.

Både god søvn relativt raskt etter akutt plassering, gode reguleringsferdigheter i forbindelse med stress og tillitsevne, kan tyde på gode relasjonserfaringer.

Barn som har skiftet kulturell base (språk, omgangsformer, mat) vil kunne vise frykt og utrygghet knyttet til fremmedheten i omgivelsene. De vil kunne reagere på lyd, blick og handlinger som for dem er uvant i hjemlig kontekst. De vil kunne slite med søvn og mat. Når barn venner seg til nye kulturelle omgivelser, er spørsmålet om de faller til ro fordi de slipper vold, eller om de har tilpasset seg nye kulturelle omsorgsbetingelser.

Når barn møter foreldre igjen etter plassering vil de kunne vise et bredt spekter med reaksjoner. Utrygge barn vil kunne oppsøke og regulere kontakten med foreldre for å unngå vold. De vil kunne vise tegn på identifikasjon med overgriper. I fare er det viktig å alliere seg med den sterke part for å sikre seg mot vold. Man vil kunne delta i nedsettende kommentarer mot mor for eksempel. Barns måte å omgå farlige voksne på kan bli misforstått. Det kan se naturlig ut, men være motivert av redsel.

Foreldrene som møter barna kan være i krise, være redde for tilsyn og ha en omsorgsadferd barna ikke kjenner igjen. Samspillet kan være preget av situasjonen mer enn deres historiske relasjon.

I undersøkelsesfasen i barneverntjenesten er barn ofte i et meningsvakuum. Før dommeravhør skal de kun i mindre grad innrammes med mening. Foreldrene skal ikke snakke med dem om vold når de møter sine plasserte barn på samvær. Barn vil kunne vise reaksjoner på forvirring når de møter foreldre. Trygge barn kan være avvisende. De kan streve med å forstå hvorfor foreldrene ble borte og avvise foreldre ved kontaktforsøk.

Et barn med dårlige omsorgserfaringer vil kunne gi opp eksklusiviteten av å søke spesielle nære relasjoner. Dette kaller man for ukritisk adferd. Under vurderingsarbeid av mulig kritisk adferd vil

trygge barn i fremmede omgivelser oppsøke de som er minst fremmed, et helt nødvendig evolusjonsbetingede respons. Utforskning av omgivelser er heller ikke det samme som å være ukritisk. Ukritisk adferd beskrives når barnet trenger trøst og hjelp fra noen.

Barn oppvokst i storfamilier vil være tryggere i møte med fremmede enn barn som vokser opp i individualistiske familier.

Gode utredninger krever at man drøfter alternative hypoteser som forklaring på barnas reaksjoner.

Hva kjennetegner en god arbeidsallianse i kulturell kontekst?

En kolonial fortid

Våre intensjoner veier ikke alltid opp mot vekten av vestlig kolonial historie. Selv om vi som individer legger alt til rette for god kommunikasjon, kan historiske rammer skape hindringer i dialog med enkeltpersoner. Tillitsbygging kan ta lengre tid. På tamilsk finnes det et ord for de hvite - "hvite djevler". I Thailand kalles de hvite for "de med de stygge lange nesene". Det kan være fordommer preget av frykt, forakt eller irritabilitet. Etnisiteten kan gjøre at man ikke oppleves som relevant. Kommunikasjon kan være preget av passivitet, unngåelse og manglende åpenhet. Når maktbalansen er ujevn er tillitsbygging en krevende og pågående aktiv prosess for en utreder. Gode intensjoner viser seg gjennom kommunikasjon som oppleves som respektfylt og handlinger som taler.

Til ettertanke

Det din samtalepartner oppfatter som tillitsbyggende kan være noe annet enn det du mener skaper tillit.

En jente med rombakgrunn hadde en liten datter barnevernet knyttet bekymring til. Det var vanskelig å bygge bro over mange år med mistillit mellom majoritetsbefolkningen og romfolk. Utrederen fant ut ved hjelp av en linkarbeider¹⁵ at det er naturlig å ha med en gave når man skal på besøk. Utrederen tok med en kilo mandariner. Dette overrasket og skapte nysgjerrighet. Deretter fulgte en time med relasjonsbygging med felles utfordringer rundt foreldreskap. Etter en time sa bestemor til datteren at hun kunne fortelle alt. Deretter fulgte en historie om vold fra barnets far og et ønske om samarbeid. For å forsterke tilliten ble det gjennomført samtale med viktige personer i familien om deres bekymringer, og utrederen hadde flere drøftinger med bestemor om gode vurderinger rundt barnebarnets behov.

¹⁵ Les mer om barnevernets linkarbeidere på nettsiden til African Cultural Awareness og nettsiden til Minority Consult. Man bistår med hjelp til å bygge bro mellom verdsett og kommunikasjonsformer

Tips til samtale

Opplevelse av god kontakt vil gi aktive klienter, godt oppmøte og spørsmål om hjelp. Man vil som utreder kjenne energi i arbeid. Dersom man utreder en storfamiliebakgrunn blir vil man omtalt som eldre bror, søster, mor når man har oppnådd tillit. Dersom man utreder noen med individualistiske verdier, vil klientens protester og selvhevdelse tyde på en trygg relasjon. Det vil kanskje bli gitt eksplisitt ros.

Kjenn familiens kulturelle bakgrunn

Alle grupper har "kulturregler" for hvordan man skal utvikle gode dialoger. Når man møter alle typer minoriteter eller subkulturer vil man trenge å forstå kommunikasjonformer som er normale innenfor minoriteten. Man skal likevel unngå essensialisering, som innebærer at man kun ser personen som medlem av en bestemt gruppe (med de egenskaper man eventuelt måtte tillegge denne gruppen), istedenfor å tolke personen ut i fra deres individuelle egenskaper. Kunnskap om kulturell bakgrunn gjør at foreldre slipper å være "turistguide" for utrederen. Man kan stille mer presise spørsmål. Erfaringen viser at hjelpeapparatet har begrenset kunnskap om menneskers historie, tro, slekt og bakgrunn. All kunnskap vil måtte vurderes i møte med den konkrete familien man treffer og hypoteser vil måtte revurderes.

Før man innleder et arbeid med en klient bør man bruke noen timer på forberedelser. Sjekk ut helsesider som omhandler flyktninger i andre land, les artikler på internett, sjekk på kartet hvor de kommer fra, og gjennomgå landets utvikling. Hvorfor? Mennesker som opplever at deres verdier, kultur og språk anerkjennes, vil i større grad samarbeide enn de som opplever at de defineres kun i kraft av en bekymring.

Filmklipp

http://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story

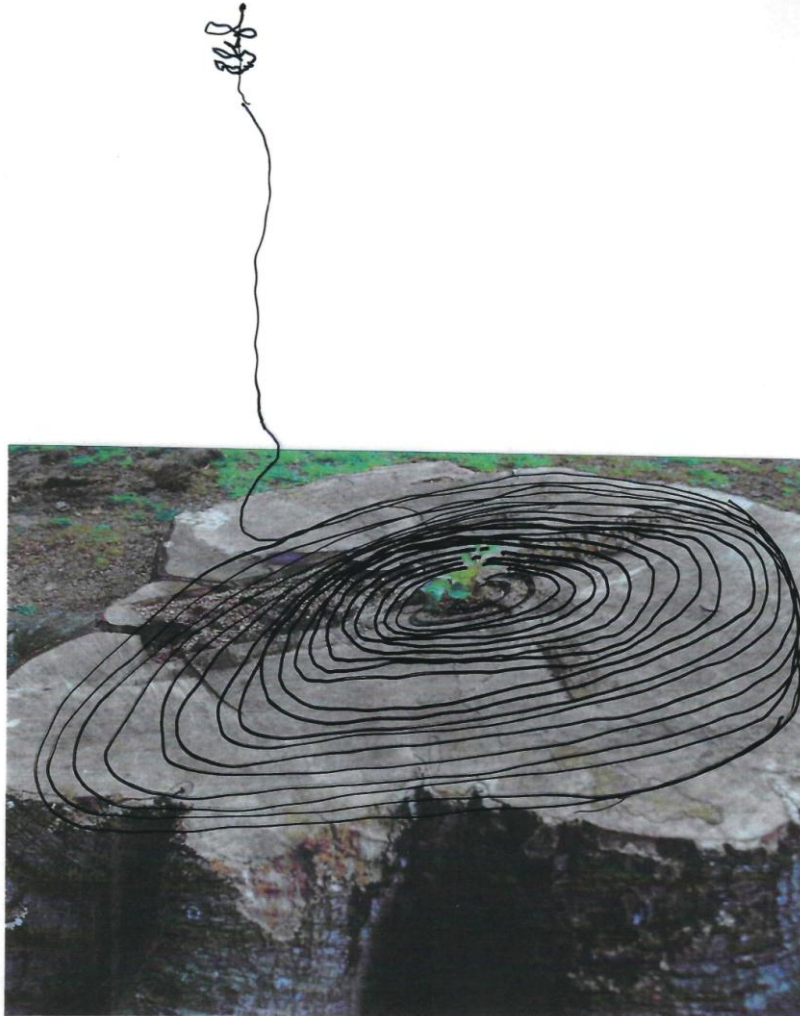
Linkarbeidere er ressurspersoner som kan bygge forståelse mellom en familie. Mange minoritetsorganisasjoner har ressurspersoner som kan bidra med økt forståelse og tillitsbygging.

Videre lesning:

Fordypning: *Barndom i Norge* skrevet av Siri Gullestad kan gi et utgangspunkt til refleksjon på hva som er sentrale verdier i majoritetsbefolkningen.

<https://www.ntnu.no/documents/10458/19133135/gullestad1.pdf>

Kapittel tre - Oppdragerpraksis i krysskulturell kontekst – vurderinger

Har jeg fått en god allianse?
Her er noen gode spørsmål;

Sjekkliste:

- ✓ Vurder hvordan alliansen og relasjonen mellom utreder (f.eks. fra majoritetskultur) og klienten har påvirket informasjonsinnhenting og tiltak.
- ✓ Har utrederen kunnet tilpasse seg? Håndtert "benektelse", emosjonell kommunikasjon, kjønnsrolle og status?
- ✓ Drøft utrederens kulturelle verdsett.
- ✓ Verdikonflikter; er det patologi?
- ✓ Hva gjør klientens kommunikasjonsstil med deg som utreder?

Utredninger skal søke å arbeide hypotese genererende heller enn hypotesebekreftende

Er problemet:

- Normalt i den etniske gruppen?
- Marginal blant egne?
- Unik for individet?
- Klart uønskelig?

Vurdering skal ta hensyn til minoritetsfamiliens stress under utredning, og deres håndtering av kulturell fremmedpraksis i majoritetssamfunnet.

Alternative forståelser hver for seg, og i kombinasjon:

- Uskyldig praksis og ingen skade
- Ureflektert skadelig praksis
- Psykiske lidelser
- Gjennomgripende alvorlige vansker
- Misforståelser og systemskapte vansker

Nyansering av voldens kontekst er ikke det samme som bagatellisering av vold. Det er først i kraft av en utdypet utredning man kan finne svar på hvordan volden har skadet og hvilke endringsmuligheter som finnes. Fordi man tar vold på alvor er det viktig med en forståelse av voldens kontekst.

Forskningsressurser

Internasjonalt og nasjonalt gjøres det omfattende forskning på barn, oppvekst, vold og god omsorg. Denne forskningen brukes i mindre grad av barnevernet. Dersom man ønsker en dypere forståelse av en families utfordringer kan man anmode om sosialantropologisk litteratursøk. I Vanderweele as kan man for eksempel kontakte Heidrun Aakermann som har sosialantropologisk og religionsvitenskapelig kompetanse.¹⁶ Forskning kan gi informasjon om hva som er normalt, men skadelig praksis. Det vil kunne styrke vurderinger som tyder på betydning av å forsøke veiledning og hjelpetiltak. Forskningsinformasjon kan øke kvaliteten på samtalene, fordi utreder har innhentet kunnskap. Forskning vil ofte gi et mer nyansert bilde for den som har lite forkunnskap om et tema.

¹⁶ Heidrun.aakermann@vanderweele.no.

Til diskusjon

Eksempler på relevant forskning finnes i *vedlegg 1*. Vi har tatt frem eksempler knyttet til afghansk og nigeriansk utredning.

Er det nødvendig med et slikt omfangsrikt arbeid? Hvorfor og hvorfor ikke? På hvilken måte kan forskning tilsløre problemene? På hvilken måte kan den bistå i utvikling av gode dialoger?

Vurderinger av forekomst omsorgssvikt – Falske positive – å finne overgrep der det ikke er overgrep (bearbeidet fra *Child abuse and Culture, 2005*) og falske negative (overse omsorgssvikt)

Falske positive funn oppstår gjerne når man tror egen praksis er overlegen og man mistolker variasjon i kulturell praksis som omsorgssvikt. Når den dominerende kulturen pålegger sitt syn på minoriteter vil oppdragerpraksis feilaktig kunne oppfattes som patologisk, også når det ikke påføres skade på barn. Skadelig praksis, som er kulturelle normalfenomener, vil kunne tilskrives personen selv istedenfor kulturelle rammer. Normale kulturelle fenomener vil vanligvis være påvirkbare gjennom informasjonsvirksomhet og veiledning.

1. Sovetradisjoner (å sove på gulvet, samsoving med barn)
2. Forståelse av kjernefamilie – hvem som har omsorgsoppgaver kan flyte. Barn kan bo hos besteforeldre istedenfor foreldre mv.
3. Barnets fysiske størrelse og biologi – Barn kan ha annen vekstkurve enn vestlige barn. Blåmerker som er medfødt og ringorm kan ligne sigarettmerker. Arrdannelse i mørk hud kan være annerledes enn i lys hud.
4. Utseende og hygiene. Barbere barns hode etter tradisjonelle krav, baderestriksjoner knyttet til religiøs praksis, hardhendt behandling av kruset afrikansk hår (smertefullt stell). Pudring av guttebarn med talkum.
5. Klær – krav til sømmelighet eller fattigdom/naturfolk med lite vektlegging av materielle forhold.
6. Møte med autoriteter – å reagere sterkt under omsorgsovertagelse som man ikke forstår, og reaksjoner på inngripen i familie eller under møter. Oppførsel tilskrives personen istedenfor situasjonen. Hva betyr samarbeid? Det kan være utfordrende når man ikke forstår barnevernets rammeverk, kulturelle normer, og man i tillegg har språkvansker.
7. Manglende samarbeid – Man kan forstå konsepter, men allikevel ikke skjønne innholdet (eg. ordet "vold") Det kan være misforståelse ved at man ikke kjenner begreper som "autisme" i egen kulturell kontekst, og dermed heller ikke forstår implikasjonene.
8. Unormal disiplinering – Er den beskrevne avstraffelsen normal i den aktuelle kulturelle konteksten? (eksempel i boka: knele på riskorn)
9. Unormale medisinske prosedyrer – Man kan lage merker på kroppen i forbindelse med tradisjonelle helingsritualer

10. Unormal praksis – innpakning av spedbarn, kutt i ansikt av barn – arr – for pynt. Å gi barnet et "kjærlighetsbitt". Barbering av jentebarn slik at de får penere hår.
11. Stell av spedbarn- jfr. tvangsmating i Nigeria, vaskepraksis, (manglende) øyenkontakt
12. Manglende kunnskap om "milepæler" i utvikling. Man vektlegger forskjellige ting. Betydning av autonomi eller leve i avhengighet gir egne milepæler.
13. Språklige misforståelser "jeg skal skjære deg med kniv" –" tom" trussel.

"Gir du ditt barn ris?"

"Ja" svarer den asiatiske mammaen. "Jeg gir ris i munnen." Dette ble av fylkesnemnda oppfattet som bekreftelse på bruk av vold.

Falske negative – overgrep som oversees

Utrederen unnskylder kulturell praksis og bagatelliserer forhold som er skadelig for barn. Et eksempel kan være ekstreme mengder tv-titting og lite fysisk aktivitet. Andre eksempler er fysisk avstraffelse, tvangsekteskap og barnearbeid.

Man har en bevisst skadelig praksis som man unnskylder ved å tilskrive kulturelle forhold.

Forsker Steve Herman fra USA understreker at mange indisier ikke nødvendigvis styrker mistanke om seksuelle overgrep. Fenomener som samles i bevisbyrde kan ha forskjellig opphav. Bevisvurdering i voldssaker krever bevissthet rundt slike forhold

Til ettertanke

På lengre sikt vil grundige og gode dialoger styrke barnevernets omdømme, og dermed styrke sannsynligheten for at familier ber om hjelp fra barneverntjenesten.

Eksempel fra arbeid med en mann som har utøvet vold mot kona:

En mann hadde brukt vold mot kona med barn til stede noen ganger. Utredningen viste at mannen hadde en hodeskade som barn, som kan ha påvirket hans voldsbruk. Denne forståelsen ble brukt i tiltaksutforming. Fokus på intervensjoner var stressbegrensning gjennom å løse noen av hans psykososiale vansker. Far besøkte datter når han var "i form". Man vektla skadevirkninger på barnet i motivasjonsarbeid med far heller enn et sterkt fokus på fars voldsbruk. Man måtte videre akseptere fars emosjonelle kommunikasjonsstil. Man vektla videre anerkjennelse og respekt for migrasjonsbelastninger og diskriminering i møte med far.

Til ettertanke

Endring kan skje i mange former og gjennom mange kanaler.

Utredere vektlegger ofte innsikt som hovedvei til endring av voldsbruk. Innsikt er kun en vei til endring. Andre årsaker til endring kan være følgende:

- Spontan endring
- Relasjonell endring
- Psykoedukasjon som kilde til endring
- Skam, skyld fremdrevet endring
- Endring grunnet tvang
- Endring fordi man har lovt noen endring

Hjelpetiltak – i møte med vold i oppdragelse

Kartlegging av voldens art og skadevirkninger vil gi informasjon som kan brukes til å planlegge hjelpetiltak. Dette heftets hovedfokus har vært utvikling av dialog med foreldre. Hjelpetiltak belyses kort. Generelt sett bør hjelpetiltak ideelt sett integreres i verdisetet til den som mottar hjelp.

Tolk må brukes når foreldre kun behersker enkel norsk. Altfor mange tiltak gjennomføres uten tolk i dag, og har dermed begrenset verdi.

Veiledning av foreldre kan også skje ved hjelp av linkarbeidere.

Generell rådgivning

Dersom man opplever et godt samarbeid med familien omkring justeringer i oppdragerpraksis, behøver man ikke å tilføre ekstra kulturkompetanse. I mange tilfeller vil imidlertid intervensjoner passe bedre dersom de justeres til familiens sosiokulturelle bakgrunn. Et enkelt eksempel er rådet om å be barnet se deg i øynene når du gir en beskjed. Det vil ikke alltid være kultursensitivt, og de justeringer i kommunikasjonen kan best foretas av noen som kjenner til familiens kommunikasjonspreferanser.

Til ettertanke

Barnevernet bistår "som erstatning for storfamilien" kan være en fin formulering som tar hensyn til kollektive verdier.

Linkarbeidere i barnevernet

Hva er en linkarbeider? Linkarbeidere forsøker å bistå med kultursensitivt samarbeid i barnevernssaker med fokus på familier med minoritetsbakgrunn. Man ønsker å bedre dialog, hindre misforståelser og påvirke positiv fremdrift i sakene. Linkarbeidere kan bidra med konfliktreduksjon og gode samarbeidsløsninger.

Filmklipp

<https://www.youtube.com/watch?v=TXoTtuVwwpl&feature=youtu.be>

Linkarbeidere har foreløpig ingen egen høyskoleutdanning, men dette er under utvikling. Mange linkarbeidere har lang helse- og sosialfaglig bakgrunn, erfaring fra arbeid med barnevern og gjerne arbeid i minoritetsforeninger i Norge. Du kan søke på nett for mer informasjon om "intercultural mediators".

En god linkarbeider har en forståelse for både majoritets- og minoritetskonteksten. Vedkommende vil kunne gi generell informasjon om en kulturell kontekst, og hjelpe barnevernsarbeideren med å anvende kunnskapen i møte med en konkret familie. Gode linkarbeidere er opptatt av integrering og ikke assimilering. Gode linkarbeidere har ofte tilhørighet i både majoritet og minoritet. De vil bruke formuleringer som man kan se i klippene med den samiske barnevernsarbeideren:

"Ofte er det slik" ...

"Slik jeg kjenner miljøet..."

"Det er nok ganske likt det norske, men en forskjell kan være..."

Man er ikke påståelig, men fremmer refleksjon...

I møte med minoritetsfamilien vil linkarbeideren bidra med samme type forståelse og kunnskap om norske verdier og kommunikasjonspreferanser.

Overfor barnevernet kan de veilede i alliansebygging, bidra med kulturspesifikk informasjon og drøfte vurderinger. Det finnes enkeltpersoner som arbeider aktivt som link i etniske miljøer. En god linkarbeider forstår begge verdener som møtes og kan bidra til samarbeid. En god linkarbeider vil gi barnevernet en forståelse som skaper tålmodighet og vennlighet. En god linkarbeider vil påvirke foreldre til samarbeid og hjelpe dem i å kommunisere viktig informasjon. De beste linkarbeiderne verdsetter begge verdener og unngår assimilering som løsning.

Linkressurser kan du finne gjennom å kontakte for eks:

African Cultural Awareness:

<http://africanculturalawareness.blog.com/linkworkers/>

Minority Consult:

<http://www.minorityconsult.no/>

Vanderweele AS:

judith@vanderweele.no

<http://atlaskompetanse.no/om-oss>

Primærmedisinsk verksted:

<http://www.bymisjon.no/pmv/>

Hvordan gjenkjenne en god linkarbeider?

Linkarbeidere med språkkompetanse kan gjennomføre foreldreveiledning med en kultursensitiv tilrettelegging. Man forsøker å unngå en generell nedvurdering av foreldrenes praksis og å fremvise "den norske modellen" som best i verden. Til enhver tid skal anerkjennelse av gode tradisjoner gå hånd i hånd med anbefalinger om endring av skadelig praksis.

Trygge foreldre vil både lære nye ferdigheter, samt beholde viktige verdimesse perspektiver på oppdragelse fra egen kontekst. Linkarbeidere kan være en ressurs for foreldre når de trenger å justere oppdragerpraksis.

Tiltak i møte med vold – noen eksempler. Det er viktig å huske at alle typer intervensjoner er verdiforankret. Det gjelder formidlingsformer, innhold og målsetninger. Vurdering av passende tiltak krever en vurdering av dens kulturelle sensitivitet.

Psykologen foreslo for den iranske mamma (med lærerutdanning) et adferdsorientert belønningssystem for barnet som hadde adferdsvansker. Mor avviste dette. Materielle belønninger passet ikke for henne, men relasjonelle belønninger. Mor mente også at belønning som konstruksjon ikke passet godt i hennes forståelse av barn og foreldres gjensidige plikt til å hjelpe hverandre. Løsningen for mor ble en blanding av sosial læringsmetodikk og systemisk familiearbeid med gjenetablering av et sunt makthierarki. Videre trengte mor hjelp i møte med fattigdomsutfordringer og hvordan dette virket inn på oppdragerpraksis.

Foreldreveiledningsprogram ICDP

I van der Weele as har vi god erfaring med å tilby foreldre ICDP-kurs (International Child Development program). Når volden vurderes til å være fortsatt eller lite gjennomtenkt i oppdragelse er dette et godt sensitiviseringsprogram. Anmod foreldrene om å gå på kurs allerede i undersøkelsesfasen, mens forhold er uavklart. Det vil gi barnevern og foreldre en større felles forståelse av forholdene som er utfordrende.

International Child Development Program (ICDP) er et enkelt, helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Det retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse. ICDP-programmet ble utviklet av professor Karsten Hundeide og professor Henning Rye ved Universitetet i Oslo. ICDP-programmet er anerkjent og benyttet av bl.a. UNICEF og WHO.

Nyere forskning viser at barnets samspill med sine nærmeste omsorgsgivere er avgjørende for barnets helhetlige utvikling. ICDP har som sin grunntanke at den beste måten å hjelpe et barn på, er å hjelpe barnets omsorgsperson(er), og at den mest virkningsfulle strategien er å støtte og bevisstgjøre barnets stabile omsorgsnettverk. ICDP setter eksisterende forskning om barn og barns utvikling i system. Programmet har de 3 dialoger og 8 tema for godt samspill, som enkle hjelpemidler for å bevisstgjøre omsorgspersoner på viktigheten av godt samspill med sitt barn for å sikre barnet en sunn følelsesmessig og mental utvikling.¹⁷

Programmet skal støtte opp under foreldres omsorgsevne og fremme omsorgsgiverens oppfatning av seg selv som kompetent og mestrende. Det vektlegger hvor viktig samhandlingen mellom omsorgsgiveren og barnet er for barnets utvikling. Programmet bygger bro mellom foreldrenes tradisjonelle omsorgsverdier og de verdiene de møter i det norske samfunnet.

ICDP skaper arenaer for omsorgsgivere der de kan utveksle erfaringer – gruppebasert metodikk og kan tilpasses bruk på ulike arenaer og i ulike kulturelle kontekster.

¹⁷ Se ICDP Norge

Opplæring av foreldre kan best skje ved å aktivere, bevisstgjøre og understøtte foreldrenes positive praksis, i stedet for å pådytte regler og påbud som kan virke fremmedgjørende.

Hvorfor strever enkelte minoritetsforeldre med oppdragelse i Norge?

Foreldre kan være usikre på norske verdier, og kan ha opplevd en nedvurdering av egen omsorgspraksis og egne verdier. De kan også være redd for at staten griper inn i familiens private sfære. Barn tilpasser seg språk, verdier og væremåte, de kan dermed miste respekt for sine foreldre, slik at foreldrenes status svekkes. Barna kan da komme i et normativt vakuum.

Foreldre gir gode tilbakemeldinger på kurset. De sier for eksempel at kurset er "nyttig, viktig, lærerikt, engasjerende, morsomt". De setter pris på å dele erfaringer med andre foreldre og forstår barna bedre. De kommer nærmere barna og bruker mer tid på barna. Det settes grenser på en mer positiv måte.

Videre lesning:

Bufetat har informasjon om kurs og har også oversikt over minoritetsspråklige ICDP veiledere. Sertifisering i foreldreveiledningsprogrammet

http://www.bufdir.no/Familie/Fagstotte/Sertifisering_i_ICDP/

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/BLD/Rapporter/2011/foreldreveiledning_norsk.pdf

<http://www.icdp.info/evaluation-of-icdp-in-south-africa>

http://sor.rvts.no/filestore/Filarkiv/Dokumenter/Fagstoff/Barnevern/Children_and_Trauma_7.pdf

Artikkel av Helen Johnsen Christie og Elsa Doehlie

Videre lesning:

PMTO Parent Management Training Oregon

<http://www.atferdssenteret.no>

<http://www.atferdssenteret.no/parent-management-training-oregon-foreldregrupper-effektstudie-av-gruppetilbud-for-etniske-minoriteter/category366.html>

Videre lesning:

De utrolige årene - Webster Stratton – de utrolige årene har arbeidet med tilrettelegging av opplæring for minoritetsgrupper.

De som vil ha tiltak til DUÅ foreldreveiledningstiltak kan ta kontakt med DUÅ Norge ved RKBU Nord, eller bruke nettsiden for info

<http://dua.uit.no>

<http://incredibleyears.com/download/administrators/affirming-diversity-article.pdf>

Artikkelen beskriver tilrettelegging av grupper, bruk av kultursensitive metaforer, samarbeid med tolk/linkarbeidere og hvordan man må arbeide med egen forforståelse.

Circle of Security (COS)

Om Circle of Security Parenting DVD: COS Parenting består av et manualisert foreldreopplæringsprogram som har som mål å styrke barnets tilknytning, gjennom å:

- Øke foreldrenes forståelse av barnets tilknytningsbehov
- Lære å lese barnets emosjonelle signaler
- Bli bevisst egne utfordringer i møte med barnets emosjonelle reaksjoner og behov

COS Parenting er et tiltak som eksempelvis kan benyttes i helsestasjonsarbeid. Det kan brukes som en del av et mer omfattende behandlingsopplegg i 1. og 2. linjetjenesten for barn i alderen 0-10 år. Når det er snakk om alvorlige tilknytningsvansker, benyttes ikke COS Parenting alene, men som en del av en større tiltakspakke. Programmet kan administreres både individuelt og i gruppe.

Videre lesning:

Les nærmere om foreldreopplæringsprogrammet på www.tilknytningspsykologene.no

Tiltak i møte med traumerelatert vold

Tiltakene vil kunne bestå av foreldreveiledning, men man vil måtte arbeide med de kontekstuelle forholdene som skaper stress. Traumefokuserte tiltak kan man lese om i Kolflaath Larsens og van der Weeles artikkel "helping families from war to peace". RVTS sør har god veiledningsmateriell for familier der traumatisering er en del av utfordringene.

Videre lesning:

Sinnemestringskurs kan være et eksempel på tiltak i denne kategorien for voldsbruk.

Se for eksempel www.sinnemestring.no

Tiltak i møte med terror i oppdragelse

Der hvor vold i oppdragelse henger sammen med systematisk terrorisering av enkelte familiemedlemmer, med seksuelle overgrep og grov vold, trengs omfattende tiltak dersom hjemmet skal bli trygt for barna. Tiltak som Alternativ til Vold tilbyr langsiktig innsiktsorientert behandling, beskyttelse av barna ved plassering av disse og samvær med tilsyn.

Avsluttende kommentar

Kunsten i krysskulturelle møter er å ta seg god tid og tenke seg godt om. Man er bevisst egne fordommer, beherske kunsten å bygge opp rundt gode dialoger, og ta utgangspunkt i alternative hypoteser.

I samtale med foreldre om oppdragervold trenger man kulturkompetanse for:

- å forstå bakgrunnen for problemene og dermed få ideer for endring
- å ha kunnskap om foretrukket kommunikasjonsstil og hvordan håndtere tabubelagte temaer
- å ha innsikt i alternative kultursensitive tiltak
- vurdere prognose i en krysskulturell kontekst
- å forstå skadevirkningene på barnet

Man tar ansvar for å skape trygge rammer for kommunikasjon.

Bruke god tid til å utrede den andres kontekst for handlinger.

Man sjekker ut og genererer hypoteser sammen med linkarbeidere og leter etter kultursensitive løsninger.

Vedlegg 1 – bruk av sosial antropologisk kompetanse i utvikling av gode dialoger

Foreldrenes sosiokulturelle bakgrunn – en beskrivelse i utredningsammenheng

Foreldrene tilhører den etniske gruppen hazara og kommer fra jordbruksdistriktet Jaghori i Ghazni-provinsen i Afghanistan. Mor vokste imidlertid opp i Kabul og har gått på skole der. Ghazni er et fjellområde i midten av Afghanistan, hvor hazara og pashtun utgjør flertallet av befolkningen.

Hazaraene, som delvis er av mongolsk avstamning, var tidligere den største etniske gruppen i Afghanistan, men i 1893 ble mer enn halvparten av dem massakrert, og de utgjør i dag bare rundt 9% av befolkningen. De fleste er shia-muslimer og snakker en form for dari-dialekt, altså afghansk persisk. Mor og far i denne saken betegner seg ikke som muslimer.

Shia-hazaraene er historisk sett den mest undertrykkede etniske gruppen i landet, de har lav sosioøkonomisk status og har vært utsatt for både diskriminering, invasjon og folkemord gjennom århundrer. De har også et svært konfliktfylt forhold til pashtunene, blant annet drepte Taliban rundt 2000 mennesker i Mazar-i Sharif i 1998, der de fleste var hazaraer. Hazaraene er patrilineære, arven går altså gjennom fars familie, og far ansees som overhodet i familien. Dette gjelder generelt for Afghanistan som er et tradisjonelt patriarkalsk og hierarkisk samfunn. Mannen har hovedansvaret for å forsørge familien, mens kvinnen har hovedansvar for hjem og barn. Storfamilien og far spiller likevel en viktig rolle i oppdragelsen av barna.

Vold mot kvinner

I en nasjonal undersøkelse i 2006 blant 4700 husholdninger fremkommer det at så mange som 87,2% av kvinnene var utsatt for fysisk, seksuell eller psykisk vold, eller tvangsekteskap. 62% erfarte flere ulike former for vold, og 39,3% hadde blitt slått av ektemannen i løpet av det siste året. Skilsmisse skjer sjelden og er svært stigmatisert, også selv om kvinnen har en voldelig ektemann.

Fysisk avstraffelse av barn i Afghanistan

Et forskningsteam utførte i 2008 en større undersøkelse i fire av Afghanistans provinser for å kartlegge omfanget av vold mot barn. Undersøkelsen avdekket at fysisk avstraffelse av barn er vidt utbredt og anerkjent som et ledd i oppdragelsen i både rurale og urbane strøk i alle de fire provinsene. Forskerne fant likevel ulike holdninger til bruk av vold i oppdragelsen, fra de som mente det var bra og nødvendig, til de som mente det var galt, men likevel utøvde vold, til de som tok fullstendig avstand fra det og heller ikke brukte fysisk avstraffelse. Disse siste var i mindretall.

Hovedproblemet, ifølge forskerne, er generelt manglende sosial fordømmelse, slik at vold mot barn kan foregå uten innblanding fra samfunnet rundt. De vanligste formene for vold er dytting, slåing, klapsing, slag med pinner og verbal trakassering.

Verbal trakassering ble imidlertid lite diskutert blant respondentene i undersøkelsen, noe forskerne mener henger sammen med manglende bevissthet omkring verbal vold. Eksemplene på trakassering som fremkom i undersøkelsen var da også særlig graverende. Ellers var det stor enighet blant respondentene om at barn skal være rolige og ikke løpe rundt eller bråke. Særlig ble frekkhet foran gjester ansett for å være ille, noe som kunne trigge mange til å utøve vold mot barna.

Tarbia - moral og manerer

For afghanere er det særlig viktig at barna er lydige, respektfulle, omgjengelige og fredelige. Dette fremkommer i en undersøkelse blant familier i Kabul utført på oppdrag fra Redd Barna i 2003. Rundt 450 barn og 200 voksne deltok i flere diskusjonsgrupper i et prosjekt som varte rundt ett år. Samtalene dreide seg om synet på barns velvære og utvikling. I den

forbindelse fant forskerne at begrepet *tarbia* ofte ble brukt, et begrep som henspiller på barnets manerer og moral. *Tarbia* handler om å ha en god moral og begrepet er knyttet til islam. Et barn som oppfører seg respektfullt og fredelig har god *tarbia*, mens et barn som er uhøflig, usosial og kranglete ansees for å ha dårlig *tarbia*.

Videre fremkom det i diskusjonsgruppene at de voksne opplevde det som viktig å sørge for at barna unngikk negative følelser, ettersom dette ville medføre smerter, sykdom og mageproblemer. En mor uttalte for eksempel i en av gruppediskusjonene at:

"During the war time I got psychological problems (taklef rowany). At first I clutched my heart because I really had pain. When I went to the doctor I told him that I had pain all over my body."

En annen mor uttalte:

"When the pressure becomes too much the nerves extend all over the body. That causes pain. At night if I remember my dead husband and cry, when I get up the next morning, I will feel pain all over my body."

Positive følelser ble ansett for å føre til glede og god helse, de voksne var derfor opptatt av at barna skulle ha positive følelser og unngå de negative slik at de ikke ble syke. Forskningsdeltagerne opplevde lidelse (dari: *gham*) og sinne/bitterhet (*ochdar*) som de sterkeste negative følelsene. Disse følelsene kunne merkes rent fysisk, som en sten i hjertet.

Videre lesning:

Directory of Minorities and Indigenous People (2011): Hazaras»

<http://www.minorityrights.org/5440/afghanistan/hazaras.html>

(kopier URL)

Encyclopedia.com (2002): «Hazara»

<http://www.encyclopedia.com/topic/Hazara.aspx>

Human Rights Watch: «Afghanistan: Massacres of Hazaras»

<http://www.hrw.org/reports/2001/afghanistan/afghan101-02.htm>

Landinfo: *Temanotat Afghanistan: Ekteskap*

www.landinfo.no/asset/2899/1/2899_1.pdf

Save the Children Report (2003): *The Children of Kabul: Discussions with Afghan Families*

http://www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0-df91d2eba74a%7D/children_of_kabul.pdf

Smith, Deborah (2008): «Love, Fear and Discipline: Everyday violence toward children in

Afghan families»

<http://www.areu.org.af/Uploads/EditionPdfs/804E-Love,%20Fear%20and%20Discipline-IP-print.pdf.pdf>

Stolpa, Kendra (2014): «Afghanistan: Domestic Violence against Women and Family Issues»

<https://wst250summer2014.wordpress.com/2014/05/30/afghanistan-domestic-violence-against-women-and-family-issues/>

Barnevernssak: Oppdragervold, Nigeria

Datteren av to nigerianskfødte foreldre har meldt fra til barnevernet om at foreldrene er voldelige mot henne. Hun plasseres midlertidig i fosterhjem og saken skal opp for retten. Begge foreldrene har høyere utdanning, gode jobber og har bodd mer enn 15 år i Norge. De snakker også godt norsk, og er som sådan godt integrert i det norske samfunn.

Foreldrene har en autoritær oppdragerstil og forventer total lydighet. De har høye ambisjoner for datteren og nekter henne å være med på aktiviteter med andre barn utenom skoletid. Datteren hevder at foreldrene, og da særlig mor, slår og klyper henne, kaller henne dum, drar henne i øret, skriker mot henne og avviser henne. Begge foreldrene innrømmer å ha brukt vold overfor datteren, men de mener hovedproblemet er datteren og tolker oppførselen hennes som et «ungdomsopprør».

Kommentarer til saken

Etnisitet

Foreldrene tilhører den etniske gruppen edo/bini som er den største folkegruppen i Edostaten i Nigeria. I Benin City, der foreldrene kommer fra, er likeledes edoene i flertall, men også andre etnisiteter er representert, som den etniske gruppen yoruba. Mot vest grenser Edostaten til Yorubaland der yorubaene er i flertall. Tidligere var begge disse områdene oppdelt i flere kongedømmer, men de har også vært under felles styre en periode. Yorubaene og edoene deler til en viss grad skikker og kultur, de bor i geografisk tilgrensende områder, med noe overlapping, i tillegg til at den etniske gruppen edo også hevdes å være en undergruppe av yoruba.

Antropologer har forsket mye på folkegruppen yoruba. Edoenes kulturelle praksiser er derimot i liten grad dokumentert innen forskning, men vi vet at disse to etniske gruppene har sterk forbindelse til hverandre, både geografisk, historisk og kulturelt, i tillegg til at de deler flere skikker. Dette gjelder også for barneoppdragelse, noe jeg selv har erfaring med fra en annen barnevernssak. Kunnskap om yorubaenes skikker og kulturelle praksiser kan derfor være relevant også i saker der foreldrene er av edo-avstamning. I denne saken har foreldrene i tillegg tilknytning til et kirkesamfunn som blant annet har sin opprinnelse i yorubatradisjoner.

Barneoppdragelse

I denne saken er foreldrene og særlig mor blitt kritisert for å være avvisende, strenge, forvente total lydighet, kommunisere for lite med datteren og ikke å kunne ta innover seg datterens perspektiv. Når det gjelder foreldre-barn kommunikasjon i Vest-Afrika, er det dokumentert flere ulike oppdragelsesmetoder hvor det varierer i hvor stor grad foreldrene kommuniserer verbalt med barna og lytter til dem. Blant yorubaene forventes det stor grad av lydighet hos barna, de skal sees, men ikke høres, og gjensidig verbal dialog er ikke tillatt. Foreldrene kommuniserer derimot på andre måter, ved å følge med på hva barnet gjør, hvor det er osv, og viser slik at de bryr seg, men jeg vil tro at dette med å ta barnets perspektiv blir ganske fremmed i en slik sammenheng. I Nigeria er respekten for de eldre, for autoriteter, foreldrene, og da særlig far, svært viktig. Barn forventes å være lydige og gjøre det de blir bedt om.

Også graden av fysisk kontakt, blikkontakt og ansikt-til-ansikt interaksjon vil variere mellom ulike kulturer og sosiale grupper. I Nigeria kan foreldre-barn kommunikasjon foregå på helt andre måter enn det vi er vant med i vår kultur, der gjensidig verbal dialog og ansikt-til-ansikt interaksjon ikke tillegges den samme betydning som her.

Det samspillet vi er vokst opp med i vår egen familie er den viktigste kroppslige og emosjonelle erfaringen vi har når det gjelder kommunikasjon mellom foreldre og barn. Andre familiers eller etniske gruppers foreldre-barn relasjon påvirker oss ikke i samme grad som det samspillet vi lever i til daglig. Vår egen oppvekst får derfor betydning for hvordan vi forholder oss til egne barn, tenker jeg, også selv om vi flytter til et annet land og en annen kultur og får innsikt i andre kulturelle verdier og praksiser enn de vi bærer med oss.

Barn aksepterer lettere foreldrenes oppdragelsesmetode, dersom den samsvarer med de kulturelle verdiene i landet/området der de bor. Når man flytter til Norge fra et land der lydighet og respekt overfor autoriteter står sterkt, kan dette bli et potensielt problem, ettersom det blir en konflikt mellom foreldrenes strenge oppdragelse og samfunnet rundt hvor man ikke forventer den samme grad av lydighet og respekt. I en slik situasjon kan foreldrene føle seg presset og ty til stadig sterkere virkemidler i disiplineringen av barna.

Foreldrene i denne saken har holdt datteren innendørs og hindret henne i å være med på aktiviteter og være med venner. Dette kan jo tilsi at foreldrene (særlig mor?) opplever en konflikt mellom egne verdier og samfunnet rundt. Muligens ønsker de ikke at datteren skal påvirkes for mye av norsk kultur. Datteren sier også selv at «foreldrene har en forventning om at hun skal oppføre seg som et barn fra Nigeria».

Dette at foreldrene ikke tar innover seg datterens perspektiv, men legger all skyld på henne (hun er vanskelig, manipulerende etc), tenker jeg til en viss grad kan handle om kultur, nemlig den holdning at barnet skal være lydig og gjøre som foreldrene sier, og når dette ikke skjer, oppfatter de henne som vanskelig, samtidig som kultur alene ikke forklarer den tilsynelatende mangelen på empati her. De tar ikke innover seg at datteren er redd og utrygg i hjemmet, og denne oppfattelsen har de holdt fast ved gjennom flere år. Her kan ikke jeg finne noen kulturell forklaring.

Fysisk avstraffelse

Fysisk avstraffelse av både kvinner og barn er kulturelt akseptert i Nigeria, selv om en del nigerianere ikke godtar bruk av vold, hverken i skolen eller hjemme. Dette ser vi også har vært en kilde til debatt i Nigeria, og flere skoler har etablert tiltak for å regulere hvordan den fysiske avstraffelsen skal foregå.

I en studie fra Nigeria svarer halvparten av kvinnene at de godtar konemishandling, og både menn og kvinner støtter fysisk avstraffelse av kvinner og barn. Den fysiske disiplineringen effektueres som oftest gjennom slag på rumpen, hendene og dytting, i tillegg til skriking.

Det interessante her er jo Nakpodias artikkel fra 2010, der han beskriver voldelige handlinger som i skolesammenheng regnes som uakseptable former for fysisk avstraffelse, nemlig slike handlinger som oppleves som krenkende av mottageren. Eksempler på dette er slag mot kjeven, dra i øret, trekke i håret og det å kalle en person for krenkende ting, som dum for eksempel. Herunder faller vel også ordet tykk, vil jeg tro, som foreldrene/mor har kalt datteren. Også klypingen av datterens øre vil falle inn under krenkende oppførsel.

Denne artikkelen er fra 2010, altså mange år etter at mor har flyttet til Norge, den nigerianske skolens syn på akseptable og uakseptable former for fysisk avstraffelse kan derfor ha endret seg i løpet av denne tiden, og det kan selvsagt være store forskjeller mellom ulike skoler og stater i Nigeria. Likevel viser artikkelen at man i dag skiller mellom ulike former for fysisk avstraffelse, hvor visse former anses for å være krenkende. Hvilke former for vold som forstås som krenkende oppstår ikke i et vakuum, men i en kulturell kontekst og ut fra en historisk sammenheng. Jeg har derfor valgt å ta med denne artikkelen, også fordi den kan fungere som et viktig korrektiv til oppfattelsen av at alle former for fysisk avstraffelse aksepteres i Nigeria.

Videre lesning:

Artikler om barneoppdragelse og fysisk avstraffelse BARNEOPPDRADELSE I SØR-NIGERIA

Esther Akinsola (2013): "Cultural Variations in Parenting Styles in the Majority World Evidences from Nigeria and Cameroon", kapittel 5 i *Parenting in South American and African Contexts*, redigert av Lucia Seidl-de-Moura.

<http://www.intechopen.com/books/parenting-in-south-american-and-african-contexts/cultural-variations-in-parenting-styles-in-the-majority-world-evidences-from-nigeria-and-cameroon>

Det finnes ulike former for barneoppdragelse i Nigeria, men Nigeria er en svært patriarkalsk og hierarkisk nasjon, hvor respekten for autoriteter og de eldre står sentralt. Faren er overhodet i familien. Nigerianske foreldre forventer lydighet og at barna følger foreldrenes instruksjoner.

Denne artikkelen sammenligner to ulike etniske grupper, yoruba og efik, i Sørvest- og Sørøst-Nigeria. Begge gruppene utøver en mer eller mindre autoritær form for barneoppdragelse. Yorubaene utøver tradisjonelt en svært streng form, hvor barnet skal sees, men ikke høres, barnet skal gjøre som det blir fortalt, og gjensidig verbal kommunikasjon mellom foreldre og barn regnes for å være respektløst. Den dominerende oppdragsmetoden i Sør-Nigeria er mer eller mindre autoritær, med stor vekt på lydighet og respekt.

Forskerne sier videre at når oppdragsmetoden samsvarer med kulturelle verdier i landet/området der de bor, vil barna akseptere den.

H. Keller, S. Voelker & R. D. Yovsi (2005): "Conceptions of Parenting in Different Cultural Communities: The Case of West African Nso and Northern German Women", i *Social Development*, Volume 14, Issue 1, s. 158–180.

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9507.2005.00295.x/abstract>

I denne undersøkelsen sammenligner forskerne foreldre-barn relasjon i Nord-Tyskland og Kamerun - Nigerias naboland. De konkluderer med at ansikt-til-ansikt interaksjon er viktigere for tyskerne enn for nso-mødrene fra Kamerun, mens primærstell, fysisk kontakt og kroppsstimulering er viktigere for nso-mødrene enn for tyskerne. Samspill mellom foreldre og barn er til dels kulturelt betinget, blant annet gjelder dette blikkontakt og fysisk kontakt.

Denis Chima Ugwuegbu (2011): *Social Psychology and Social Change in Nigeria: A Systematic Evaluation of Government Social Policies and Programs*.

<http://books.google.no/books?id=Nocfsl66LRgC&pg=PA77&dq=edo+yoruba+cultural&hl=no&sa=X&ei=ndFgVObbOYXVOJ6dgNAG&ved=0CE4Q6AEwBA#v=onepage&q=edo%20yoruba%20&f=false>
lse (kopier URL)

Se spesielt side 77 i boken. Her beskrives det blant annet at de etniske gruppene yoruba og edo til en viss grad deler kultur og skikker, samt at de bebor tilgrensende geografiske områder i Sør- og Sørvest-Nigeria. De har også på et tidspunkt vært under felles styre.

FYSISK AVSTRAFFELSE

O. N. Aihie (2009): "Prevalence of Domestic Violence in Nigeria: Implications for counselling", i Edo Journal of Counselling, Vol 2, No 1, mai.

<http://www.ajol.info/index.php/ejc/article/view/52648/41252>

1/3 til 2/3 av alle kvinner i Nigeria blir utsatt for vold i hjemmet. Selv om en del nigerianere ikke aksepterer fysisk avstraffelse av kvinner og barn, så er dette likevel kulturelt akseptert og regnet for å høre inn under privatsfæren. De vanligste formene for voldelig avstraffelse er skriking, dytting og slag. Både menn og kvinner i Nigeria støtter fysisk avstraffelse av kvinner og barn, for eksempel aksepterte halvparten av alle kvinnene i en studie vold mot kvinner i hjemmet.

E. D. Nakpodia (2010): "Teachers' disciplinary approaches to students' discipline problems in Nigerian secondary schools", i International NGO Journal, Vol 5(6), s. 144-151, juli 2010.

http://www.academicjournals.org/article/article1381827362_Nakpodia.pdf

I denne artikkelen beskriver Nakpodia disiplinære problemer i den nigerianske offentlige skolen (secondary school) og hvilke straffetiltak de tar i bruk. Fysisk avstraffelse er en akseptert disiplineringsmetode i Nigeria, men det finnes regler for hvordan den skal utøves og hvem som skal utføre straffen. Uakseptable eller uønskede metoder er krenkende handlinger, som for eksempel slag mot kjeven, dra i øret, trekke i håret, kalle personen krenkende ting, som dum etc.

E. D. Nakpodia (2012): "Principals' Attitude Towards Corporal Punishment in Nigeria Secondary Schools", i Global Journal of Human Social Science, Linguistics and Education, Vol. 12, Issue 11.

https://globaljournals.org/GJHSS_Volume12/3-Principals-Attitude-Towards.pdf

(kopier URL)

I nigerianske skoler har elever både mistet livet og fått varige skader etter fysisk avstraffelse på skolen, dermed har skolene etablert regler for hvordan straffen skal utøves og av hvem. Imo State og River State etablerte slike regler på 80-tallet. Når de andre statene fikk slike regler nevnes dessverre ikke i artikkelen, men vi forstår i hvert fall at det har vært en debatt i Nigeria omkring bruk av fysisk avstraffelse i skolen allerede på 80-tallet. Vanligste formen for avstraffelse er slag på rumpen og hendene. Ikke alle i den nigerianske skolen støtter voldsbruken, flere er mot.

The Federal Ministry of Women Affairs, Abuja (2010): "Federal Government of Nigeria: Country Report on Violence against Children."

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/CRC/docs/study/responses/Nigeria.pdf>

Her får vi kjennskap til hvordan det nigerianske lovverket beskytter barn mot overgrep og vold i dag og gjeldende lover. Alle lovene det henvises til her (bortsett fra noen sharialover som gjelder i enkelte stater), er fra 1999 og fremover. I Childs' Right Act fra 2003 slås det fast at det er forbudt å bruke fysisk avstraffelse av barn både i hjemmet, skolen og på arbeidsplassen etc.

Vedlegg 2 - Om filmklippene

Copyright og annet bruk:

Mange av filmklippene er utviklet av van der Weele as. De kan kun brukes i forbindelse med undervisning om oppdragervold, og da med henvisning til rettighetshaver. Vennligst ta kontakt dersom du ønsker å bruke klippene i annen undervisning. Linkene skal IKKE legges ut på åpne soner på internett.

Klippene er illustrasjoner, og vil altså måtte inneholde både gode og mindre gode strategier i møte med foreldre.

Rollespill med kurdisk mor, kommet på legevakten med skader for 3. gang.

Er det rusrelatert mishandling? (rollespill ved Shala Sharafi og Judith van der Weele)

Kommentar klipp 1

Innledningen viser en vanlig praksis, hvor hjelperen uten "small talk" tar opp praktisk informasjon. Jo mer relasjonelle verdier man har, jo mindre elegant oppleves denne stilen.

I første klipp ser man vektlegging av familieverdier (Er din sønn bekymret? Din mor?)

Forsøk på å sukke og klage (livet er ikke lett for kvinner)

Relasjonelt fokus (jeg er bekymret for deg)

Alternativ første gangs samtale med kurdisk mor

Et alternativ til en effektiv, saksorientert oppstart vil kunne være:

Bruk noen minutter til samtale om løst og fast og legg vekt på å tre frem selv som person.

Tune deg inn på den andres kropps- og følelsesuttrykk. Speil den andre.

"Det var mye å gjøre hjemme i dag, alle skulle ut samtidig, det regnet" (bygge allianse på familieverdier – vi er i samme båt som mødre)

"Jeg får ikke laget den teen for deg som jeg lærte som barn. Da måtte kannen skylles med varmt vann, te skulle være i løsvekt..."

Diskuter gode temaer – husk at "small talk" har med kultur å gjøre. Været er for eksempel ikke et vesentlig tema mange steder. Ofte vil klienter gi nødvendig innspill på hva de synes er hyggelig "small talk". Følg deres initiativ.

Eksempler på innledende tema

Barn og familie

Mat

Vær

Helse

Migrasjonsprosess

Til ettertanke

Når man prøver ut en kommunikasjonsstil bør man legge merke til om samtalen får energi. Energi er en pekepinn på foreldrenes verdier og foretrukket kommunikasjonsstil.

Klipp 2 kurdiske mammaen (rollespill ved Shala Sharifi og Judith van der Weele)

I det andre klippet ser man alvorliggjøring av volden. Når man lever i fare, vil man ofte underkommunisere vold. Traumeerfaringer kan gi en nummenhet og avkobling av følelser. Her vil utrederen trenge å ha en tilstedeværelse og nærhet med evne til å utdype og gjette alternative utfordringer mor står i.¹⁸ Aktiv kartlegging, gjerne med hjelp av spørsmålslistene kan være viktig for å få frem vold. Bekymring du kjenner på kroppen kan være en overføring av redsel og fare som mor ikke klarer å formidle.

Man ser her at sykepleieren holder fast ved forståelse av vold, mens mor slipper den. Det blir en felles undertekst. Legg merke til kroppsspråket hos mor. Hun viser non-verbalt at sykepleieren har rett, men benekter verbalt vold .

Igen vektlegges relasjon og forhold til barna som verdisett. Her ser man også eksternalisering. Fars vold knyttes til krigserfaringer. Når vold benevnes uten dens kontekst vil man i mange kulturelle settinger oppleve det som ydmykende, og vil da benekte det påståtte. Det er viktig å vite at eksternaliserte forklaringer kan gå hånd i hånd med endringsarbeid – det trenger ikke bety at man bagatelliserer. Man foretrekker å forstå adferd i kontekst fremfor egenskaper ved en selv.

Fokus på barnet. I dialog med foreldre vil det alltid være viktig med fokus på barnets opplevelser av vanskelige hendelser.

Samarbeid med mors nettverk. Kartlegging av nettverk vil i mange saker kreve flere runder med spørsmål. Ressurspersoner nevnes ikke alltid i en tidlig fase av kontakt med hjelpeapparatet. Informasjon om tillitspersoner kan være noe som kommer etter at man oppfattes som en ressurs.

Samtale med pakistansk kvinne – evaluering av behandling for vold (rollespill ve psykolog Judith van der Weele og psykolog Nadia Ansar)

I dette rollespillet kan du legge merke til hvordan kvinnen beskriver endring fortellinger om handlinger, alt mannen hennes har gjort. Hun bruker ikke mange ord på følelser (han angrer, han er lei seg med mer). Noen kulturelle kontekster fokuserer på *handling* som den mest

¹⁸ Fordypning i arbeid med gode samtaler med traumatiserte sjekk nettsidene til rvts.no/sor samt www.atv-stiftelsen.no om arbeid med voldsutsatte

meningsbærende kommunikasjonen. I fortellingen om hva mannen har forandret i handling, ligger fortellingen om vold skjult.

Når terapeuten bruker betegnelsen "den alvorlige mishandlingen", brytes kontakten. Hun må gjenopprette terapeutens ansiktstap (å være så uhøflig), samt sitt eget ansiktstap. Dette gjør hun ved å beskrive mannens stressede liv. Etter bruddet i kommunikasjon fortsetter samtalen i indirekte form. Mor ønsker oppfølging for familien etter endt tiltak. Vold benevnes deretter ikke direkte men er tilstede som undertekst.

Samtale med engelsk far etter bekymringsmelding

I dette klippet er det en barnevernsarbeider (Judith van der Weele) som har en førstegangssamtale med en far (Jon Nicholas) som er arbeidsinnvandrer i Norge.

Klippet egner seg for diskusjon om hvilken type vold som forekommer. Hva taler for lettere oppdragervold? Hva taler for grov familievold?

Videre viser klippet vanlige hersketeknikker man kan møte i samtaler.

Diskuter hva dere synes om at "vold kan gi hjerneskade" i denne konteksten.

Legg merke til forsøk på omformuleringer i å beskrive "vold". Prøv å benytte et mer variert ordbruk.

Samtalen er krevende for den barnevernsansatte. Diskuter egne møter med denne type foreldre og hvordan du håndterer dine følelser.

Intervju med samisk barnevernskonsulent Aini Einejord

Fortellingen om graviditet, en samtale med far

I klippet kan man se hvordan en historie inneholder flere historier. Disse kommer *før* fortellingen om det som skjedde mellom far og datter. Konteksten som etableres for samtalen gir viktig informasjon. Aini er tokulturell og er vant til å tilpasse seg kravene om effektiv kommunikasjon. Fortellingene blir derfor korte og poengterte.

Utredere trenger å lære å møte sirkulær kommunikasjon på dens egne premisser. Mange foreldre vi møter har behov å fortelle omstendelige historier. I sirkulær kommunikasjon mener man at helheten må forsåes for å kunne besvare enkle spørsmål.

Videre lesning:

Les mer om antydningens kunst

<http://www.nrk.no/sapmi/mener-samene-overlevde-pa-antydningkunst-1.12478344>

Fortelling om grensesetting og øyeblikk

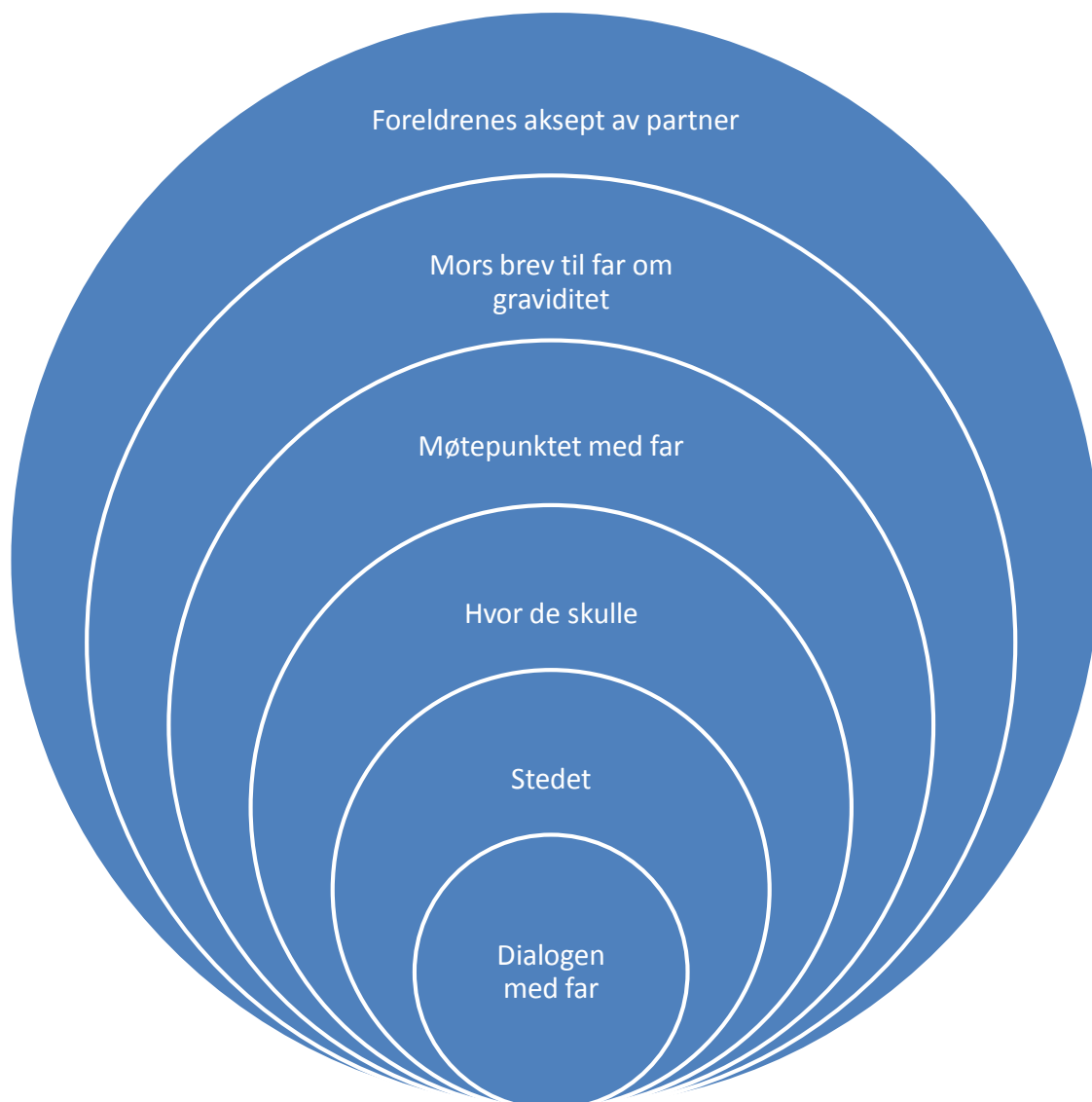
https://youtu.be/w1hyHC_Kvxg

Her får man beskrevet hvordan øyeblikk kan tolkes forskjellig. For Aini oppleves øyeblikk som
Filmklipp intens og intim. I majoritetskonteksten brukes øyeblikk for å understreke poeng i kommunikasjonen og oppfattes som mindre invaderende.

Der hvor en praksis avviker fra majoritetsnormen skal man spørre:

Hva betyr dette for deg? Jeg legge merke til at....?

Det er viktig at ens egen forståelse ikke tas som eneste fortolkningsnøkkel.

Eksempel på indirekte kommunikasjon, regulering av øyeblikk, og kjærlighet som vises i handling.

Vedlegg 3 - Barneoppdragelse, verdier og barns utvikling

Individ og kollektiv

- Å se på seg selv som individ sterkt avgrenset fra andre eller forent med andre har betydning for hva som blir betraktet som sunn menneskelig utvikling.
- Det er stor forskjell på kulturer der grensene mellom individ og gruppe er diffuse og der de er skarpe. Dette har betydning for hvordan barn utvikler seg.
- Å sette hensynet til fellesskapet foran personlige ønsker og interesser er en sentral verdi i mange kulturer.

Autonomi og tilpasning

- Det er mulig å oppdra barn til å bli autonome og samtidig tilpasse seg et fellesskap.
- Mange mener nøkkelen er å gi små barn (under tre år) stor frihet til å prøve ut og utforske, og etter hvert øke kravene til tilpasning.

Forsoning, inkludering

- Muntlige korrigeringer og fysisk straff kombineres i mange tilfeller med metoder som vektlegger tilgivelse, forsoning og inkludering - i motsetning til fordømmelse og ekskludering.
- Samme verdier gjelder også med hensyn til å løse konflikter mellom grupper der man legger vekt på å finne kompromisser og løsninger alle kan godta.

Autoriteter

- Autoritær oppdragelse er ikke uforenlig med varme, kjærlighet og inkludering (en autoritær omsorgsperson eller lærer er ikke det samme som å være kald og ufølsom, det kan handle om at man kjenner ansvar for å støtte og rettlede den unge).
- Autoritære trekk ser ut til å ha betydning for familien og pedagogiske institusjoner, samt samfunnet som helhet.
- Forholdet til autoriteter betyr at barn tåler å bli irettesatt og korrigert i en gruppe/klasserommet fordi de har lært at hensikten er god.

Lydighet og høflighet

- Lydighet, høflighet og respekt er verdier som står svært sentralt i mange kulturer og er uttrykk for den kjærlighet barn og unge viser sine foreldre.
- Gode manerer som å takke og hilse blir høyt verdsatt (gjennom å hilse hjertelig og med varme bekrefter man den andres menneskelighet, å ikke ta seg tid til å hilse er å underkjenne personen man møter).

Å være sosial

- Å være sosial er i mange kulturer ensbetydende med intelligens (innebærer at man vet hvordan man skal oppføre seg for at andre skal føle seg vel)
- I noen kulturer har beskjedenhet, ydmykhet og å ikke fremheve seg selv høy verdi.
- Den sosiale oppdragelsen i en søskenflokk former små og store barns omsorgsevne, ansvarsfølelse og selvstendighet.

Religion og det spirituelle

- Religion, ånder og overnaturlige krefter spiller en stor rolle i hverdagslivet til de aller fleste mennesker på jorda (det jordiske menneskelivet har forbindelse både med forfedrenes ånder og med andre ånder og guder).
- Dette har betydning for synet på helse, sunnhet, sykdom, tilblivelse og død, og for forståelsen og behandlingen av fysiske og psykiske lidelser.
- I mange samfunn lever tradisjonelle religioner og folkelige trossystemer side om side, og de praktiseres på tvers av sosial klasse og utdanningsnivå.

Lek og arbeid

- Lekens store betydning for barn er udiskutabel i Norge, som i mange andre vestlige samfunn.
- I mange andre deler av verden er arbeidet for familien viktigst, og lek og arbeid er ikke skarpt adskilt. Arbeidet knytter familien sammen og lærer barna arbeids glede, ansvar, plikter og selvstendighet. Arbeidet er nødvendig for familiens økonomi.

Folkelig erfaring og vitenskap

- Hvis barns oppdragelse utelukkende skal baseres på vitenskapelige resultater om hva som er best, blir rammene trange.
- En slik tilnærming er foreskrivende og tar ikke hensyn til lokalt mangfold.
- Regler som "man skal alltid snakke med barn om ting som er vanskelig" og "traumer må behandles med snakketerapi" er dogmer som fratar foreldre og barn den kompetansen de har på området.
- En dogmatisk og foreskrivende psykologi gir beskjed om hva som er riktige og passende reaksjoner og risikerer å stigmatisere andre reaksjoner som sykelige.

Eurosentrisme

- Eurosentriske tenkemåter styrer forskningstemaer og resultater i utviklingspsykologien.
- Eurosentrisme er vanskelig å oppdage fordi den blir tatt for gitt som norm både av vestlige og ikke-vestlige forfattere og forskere.
- Mangfoldet i barneoppdragelse i forskjellige land gjenspeiler forskjeller som utviklingspsykologien i liten grad har tatt hensyn til.
- Hvordan barn blir oppdratt henger sammen med hvilket sosialt lag de kommer fra, tradisjoner, religion og hvilken folkegruppe de tilhører.
- Oppdragelsesmålene og kravene bygger på verdier forskjellige folkegrupper tror på og hva slags samfunn de ønsker.

Mor/barn-forholdet og barns sårbarhet

-
- I den vestlige utviklingspsykologien har barndom og oppvekst- og blir stadig idyllisert.
 - Mor/barn-forholdet og barns sårbarhet er to stikkord.
 - Barns styrke, overlevelse og utvikling i forhold til andre voksne og lokalsamfunnet har ikke fått samme oppmerksomhet.
 - Mange barn lever i omgivelser som blir betegnet som farlige, skadelige og lite utviklende sett med vestlige øyne.
 - Selv barn fra fattige familier hvor foreldrene ikke kan lese og skrive, og barn som får en oppdragelse som på flere punkter står i rak motsetning til hva vestlig psykologi foreskriver, blir nyttige samfunnsborgere.
 - Dagliglivet er preget av mange materielle savn, men også av plikter, rutiner, utfordringer og gleder som i alle andre familier og samfunn.

Kilde: Eva Johannessen (2007). "Mye er forskjellig - men bare utenpå?". Oslo: SEBU forlag.

Van der Weele AS

Vi er et lite firma med kontor i Oslo og Bergen. Vårt mål er å være ledende på kvalitet i arbeidet med familier der vold, minoritetsbakgrunn og traume er sentrale utfordringer. I tillegg til prosjektkoordinator har vi psykologer og kompetanse innen sosialantropologi og religionsvitenskap. I 2015 har vi to store prosjekter – opplæring av barnevern i arbeid med vold i oppdragelse (finansiert av midler fra Ekstra Stiftelsen) og opplæring av barnefaglige sakkyndige i arbeid med minoritetsfamilier (finansiert av midler fra Bufdir). Firmaet er også involvert i etterutdanning av dommere i domstolsadministrasjon, hvor formålet er å belyse kulturelle problemstillinger, spesielt i saker med påstander om vold.

Illustrasjoner copyright: Wil van der Weele -
wilvdweele@gmail.com

Layout: Christine Kopperud

Tekst copyright: van der Weele as -
judith@vanderweele.no

Utgitt i 2015 i forbindelse med Redd Barnas
barnerettighetsfrokost 16.9.2015

*Prosjektet er finansiert av EkstraStiftelsen gjennom et
samarbeid med Redd Barna*

Redd Barna

EXTRA
STIFTELSEN